

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 49.

Lördagen den 3 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 26 nästlidne April förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 48, 49, 50 och 51;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 12 och utlåtande N:o 13; samt

Lag-Utskottets memorial N:is 30 och 31 samt utlåtande N:o 32.

§ 3.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, *Ang. lag om dikning m. m.* i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten. (Forts.)

I ordningen förekom § 27, lydande sålunda:

“Upstår, då fråga väckes om dikning eller vattenafledning, tvist angående dikes eller annan anläggnings läge, storlek eller beskaffenhet i öfrigt, jordegares rätt att till annans dike eller vattenafledning vatten leda eller å annans mark anläggning göra eller skyldighet att i företaget så ock i framtida underhållet deltaga, ersättning, som gäldas bör, eller annat, som till arbetets utförande hörer; då skall utom i det fall, hvarom i 28 § sägs, frågan företagas till pröfning vid syn å stället i den ordning nedan stadgas.

Sådan pröfning skall ock ega rum, der jordegare vill begagna den rätt honom i 3 kap. medgifven är, och alla sakegare ej ense varda.”

Andra Kammarens Prot. 1879. N:o 49.

Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)

Beträffande denna paragraf anförde

Herr Casparson: Då jag i förrgår tog mig friheten yrka återremiss af 2 §, skedde det i syfte att erhålla en enklare och bestämdare grund för deltagande i dikning och vattenafledning. Jag ansåg nemligen då, och jag anser fortfarande, att, enär nämnde § synes mig ofattlig för vanligt människoförstånd, man i de fall, hvarom §:n handlar, icke skulle hafva någon annan utväg än att taga sin tillflykt till det skärpta juridiska förståndet, som representeras af våra domstolar, och att således de tvister, hvarom den nu föredragna §:n handlar, skulle blifva regel. I sammanhang dermed tog jag mig äfven friheten framställa några anmärkningar mot den förundersökning, hvarom i denna och efterföljande §§ stadgas, såsom, enligt min tanke, alltför vidlyftig och kostsam, då fråga är om vanliga dikningsföretag; och för denna uppfattning har jag stöd, icke endast deri, att en ledamot af Lagberedningen och en ledamot af Lag-Utskottet mot förslaget i denna del reserverat sig, utan äfven deraf, att denna åsigt delas af flertalet af Högsta Domstolens ledamöter, hvarförutom det förhållande inträffat, att en ledamot af Konungens råd jemväl till denna förundersökning uttalat en från pluralitetens åsigt afvikande mening, en företeelse så mycket märkligare, som den nuvarande konseljen just utmärker sig för den mest homogena sammansättning. Jag får likväl göra det erkännandet, att, då jag framstälde dessa anmärkningar, jag verkligen hade förbisett några ord, som förekomma i 36 §:n, nemligen att den syn, hvarom här stadgas, har till ändamål att "mellan samtliga sakesgare söka åstadkomma förening i de delar, hvarom tvist yppas." Då så är, kan jag icke finna annat, än att den skulle komma att fungera såsom en slags förlikningsdomstol; och om denna min uppfattning är riktig, medgifver jag, att hvad jag ansåg vara syndadt i 2:dra §:n, verkligen i viss mån försonats genom stadgandet i 36 §:n, och vid sådant förhållande försvinner också till viss del mina betänkligheter mot den 27:de och efterföljande §§.

Då det dessutom tyckes redan vara i högre magters rådslag beslutadt, att detta lagförslag skall utan någon förändring antagas, anser jag det vara onyttigt att här söka framställa något förslag till ändring, hvadan jag efter denna förklaring om den ståndpunkt, jag nu intager till den föredragna §:n, icke har något annat yrkande att framställa, än på bifall till densamma.

Vidare yttrades ej. Kammarern godkände paragrafen.

§ 28.

Godkändes.

För § 29 hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

"Till förrättande af syn, som i 27 § föreskrifven är, skall

Konungens Befallningshafvande på ansökan förordna statens landbruksingeniör, landtmätare eller annan, efter ty särskildt stadgas, dertill behörig tjänsteman. Uti ansökningen bör tillika, så vidt ske kan, fullständigt uppgifvas företagens omfattning och beskaffenhet, de hemman, vattenverk eller andra lägenheter, som saken förmenas angå, samt egarnes namn och hemvist.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Är fråga allenast om dikning, ege Konungens Befallningshafvande, der ej företaget är af större omfattning, till förrättningsman förordna annan person, hvilken dertill finnes lämplig, ändå att han ej eger den behörighet, som nyss är sagdt.

Har sökanden någon till förrättningsman föreslagit, och finnes ej förslaget godkänt af öfrige sakedare, förelägge Konungens Befallningshafvande dem genom kungörelse, som uppläses i kyrkan för den eller de församlingar, der hemman, vattenverk eller annan lägenhet, som saken förmenas angå, är belägen, att inom viss kort tid, vid förlust af rättighet att öfver förslaget höras, inkomma med yttrande, huruvida de hafva något emot den föreslagne att erinra. Yppas ej stridighet, varde den föreslagne förordnad, der han finnes lämplig och laga hinder ej möter; i motsatt fall, äfvensom då icke någon blifvit föreslagen, förordne Konungens Befallningshafvande såsom skäligt pröfvas.“

Efter uppläsning häraf yttrade

Herr Helander: Oaktadt jag icke ämnar framställa något yrkande vid denna 29 § och sannolikt icke heller vid någon af de följande, då detta icke lär leda till något resultat, kan jag dock icke, med hänsyn till beskaffenheten af nu föredragna § och enär densamma innefattar någonting annat, än hvad jag anser vara riktigt, underlåta att till protokollet säga några ord. Jag skall dock yttra mig i största korthet.

Beträffande §:ns 1 mom. hade jag trott det varit nyttigt om landbruksingenjörernes befogenhet icke sträckt sig vidare än till det rent tekniska i förundersökningen af det skäl, att det visat sig, att ända sedan 1865 års reglemente för landbruksingenjörerne utkom, desse börjat en stor mängd dylika undersökningar och äfven fortsatt dem; men, åtminstone i det län der jag är anställd, har intet enda af dessa företag blifvit bragt till slut genom landbruksingenjörerne, utan nästan alla hafva kommit till handläggning af mig. Det är också naturligt, att, då landbruksingenjörerne äro så starkt anlitade i många andra hänseenden, de icke skola kunna medhinna nu ifrågavarande uppdrag. Det vanliga är, att de uppehålla sig två eller tre dagar på hvarje ställe, då det kan hända, att för vattenaflednings-förrättnings utförande i sin helhet det behöfves mången gång lika många år. Jag tror icke heller, att Riksdagen är sinnad att lemna anslag till ett tillräckligt stort antal landbruksingenjörer, för att de må kunna endast sysselsätta sig med sådana tidsödande privata förrättningar som dessa.

Beträffande det andra mom. af §:n och då Kammaren funnit lämpligt, att äfven mindre dikningar få samma omständliga behandling

Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)

som de större vattenafledningsföretagen, synes det mig, att undersökningarna beträffande *dikning* äfven alltid borde förrättas af ansvarige tjenstemän, företrädesvis af landbruksingenjörer, såsom i dylika undersökningars verkställande de mest förfarne. Det är ock i ekonomiskt afseende lämpligt, att undersökningen anställas af dem och ej af landtmätarne; af hvilka senare de fleste icke hafva lön, hvarföre ock deras anlåtande i allmänhet måste medföra större kostnad, hvaremot reqvirentens utgifter till landbruksingenjören inskränker sig till en dagkostnad af 4 kronor 50 öre, eller vida mindre än hälften af kostnaden för undersökning genom landtmätare.

Såsom jag redan sagt, skall jag emellertid icke göra något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef paragrafen godkänd.

§ 30 innehöll följande stadgande:

“Förrättningsmannen skall vid synen biträdas af två gode män, hvilka af honom utses bland dem, som till ledamöter i egodelningsrätt eller till gode män vid landtmäteriförrättning i orten valde äro.

Är fråga om vattenverks ändring eller utrifning efter ty i 3 kap. sägs, skall förrättningsmannen biträdas af ytterligare en, för sakkunskap och pålitlighet känd god man, hvilken af Konungens Befallningshafvande dertill förordnas. Om förslag till sådan god man gälle hvad i 29 § om förslag till förrättningsman stadgas.”

Sedan föredragning skett af denna paragraf, yttrade

Herr Jöns Persson: Vid så stora företag, som ett vattenverks utrifning eller ändring, är tre gode män såsom biträde åt förrättningsmannen för litet; dylika förrättningar äro af den vikt, att dervid väl flere torde behöfvas. Jag skulle därför önska den förändring i paragrafen att, då fråga är om ändring eller utrifning af vattenverk, jemte de af förrättningsmannen utsedde gode männen, jordegare egde utse en, vattenverksegaren en och Konungens Befallningshafvande en god man.

Jag anhåller om proposition på detta mitt förslag.

Herr Svensén, som inom Utskottet anmält reservation i fråga om förevarande paragraf, anförde:

Att i det nya förslaget frångå den grundsats, som hittills varit gällande, nemligen att sakegarne hade rätt att utse de gode män, som jemte den eller de af Konungens Befallningshafvande utsedde skola handlägga saken, anser jag icke vara riktigt. Jag har därför både inom Utskottet och i min reservation föreslagit, att sakegarne skulle vara berättigade att utse hvar sin gode man vid förrättningen. Skulle detta anses nödigt, såsom

det måhända är vid större förrättningar, kunde derjemte Konungens Befallningshafvande eller förrättningsmannen utse ännu en god man. Men alldeles nödvändigt är, att man bibehåller den grundsatsen, att sakegarne skola välja gode männen, ty annars skola sakegarne komma att vid förrättningen stå nära nog rättslöse. Det är dessutom icke tänkbart, att egodelningsrätts ledamöter eller godemän vid landtmäteriförrättningar, hvilka skola biträda jemväl såsom gode män vid dylika förrättningar som de här ifrågavarande, kunna hafva den insigt, som dertill erfordras. Till gode män vid dessa förrättningar böra väljas sådana personer, som hafva sakkännedom i det fall, hvarom fråga är. Jag hemställer därför, att första punkten i denna paragraf måtte få ungefär följande lydelse: "Förrättningsmannen skall vid synen biträdas af två gode män, hvilka utses den ene af jordegaren och den andre af vattenverksegaren", och anhåller hos Herr Talmanen om proposition på detta yrkande.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Herr Engman: För min del finner jag den föredragna paragrafen bra sådan den är. Jag kan icke föreställa mig, att en förrättning, som rör lösen af ett gammalt eller låt ock vara nytt vattenverk, vattenafledning eller dikning skall anses mera betydande än en annan landtmäteriförrättning, ja, t. o. m. är ett laga skifte i ett stort skifteslag med många delegare, så att vid sådan förrättning som den förra skulle behövas flere gode män, än vid de senare. Dertill kommer, att enligt andra momentet af paragrafen vid fråga om vattenverks ändring eller utrifning Konungens Befallningshafvande skall till förrättningsmannens biträde förordna ytterligare en tredje god man. Härmed synes mig väl sörjdt för en omsorgsfull behandling af dessa ärenden; och jag tager mig därför friheten att yrka bifall till den föredragna paragrafen oförändrad, hvilket jag hoppas Kammaren utan betänkande bör och kan göra.

Herr J. P. Nilsson: Jag beklagar verkligen, att jag icke kan instämma med min ärade granne till höger. Jag kan nemligen icke finna annat än att Lag-Utskottets förslag i denna punkt är väl valdt, för så vidt man nemligen vid dessa förrättningar vill hafva verkligen opartiske förrättningsmän. Ty säga hvad man vill, blir dock följden af att sakegarne sjelfve finge utse gode män, att verkegaren valde en person, som delade hans åsichter och jordegaren en, som delade hans. Häraf åter uppkomme vid förrättningen strider mellan förrättningsmännen, i stället för att, om egodelningsrättsledamöter eller gode män vid landtmäteriförrättning blifva valde, desse, som aflagt tjensteed, måste tänka på att efter bästa förstånd och samvete opartiskt bedöma frågorna. Den enda förändring jag för min del skulle hafva önskat i paragrafens lydelse skulle hafva varit den, att äfven föreskrifvits att den af Konungens Befallningshafvande utsedde gode mannen skulle hafva aflagt ed att efter bästa förstånd och samvete deltaga i förrättningen. Emellertid har jag intet att invända mot att para-

Ang. lag om grafen antages enligt dess föreslagna lydelse, utan yrkar dertill bifall.
(Forts.)

Herr Berg: Med anledning deraf att den talare, som föreslog en redaktionsförändring af första momentet i denna paragraf, i sin motivering för denna ändring talade om vattenverksegare och jordegare, hvilka skulle ega att utse hvar sin gode man, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att i detta moment afses icke sådana förrättningar der fråga är om ändring eller utrifning af vattenverk — derom handlar först andra momentet — utan om vattenaflednings- och dikningsföretag i allmänhet, och att således en föreskrift, sådan den talaren önskade, icke lär kunna insättas i första momentet utan bör, der den eljest anses lämplig, hafva sin plats i andra momentet.

Derjemte ber jag att i afseende å nämnda förslag vidare få erinra att, då sökandena kunna utgöras af en hel mängd jordegare, det icke kan vara nog med att, på sätt talaren föreslog, endast säga att sökanden må ega att utse en god man, utan att man då äfven bör bestämma, huru, i händelse af olika meningar mellan jordegarna om den, som bör till god man föreslås, skall afgöras, hvilken af dessa meningar bör blifva bestämmande och att här för många vidlyftiga bestämmelser torde erfordras, på det att icke förvecklingar må uppstå.

Öfverläggningen förklarades slutad; och blef, sedan propositioner gifvits i enlighet med de meningar, som förekommit, Utskottets förslag i oförändradt skick af Kammarrens godkändt.

§§ 31—39.

Godkändes.

§ 40.

Denna paragraf lydde sålunda:

“För utrönande af värdet å den jordförbättring, som af företaget kan påräknas, skola synemännen efter undersökning af den jord, hvarom fråga är, uppskatta jorden så väl i dess skick före företaget, som ock i det skick, hvori den antages komma efter företagets fullbordan; och hafva synemännen att med ledning deraf bestämma, om och i hvad mån hvarje särskild jordegare af företaget hemtar nytta för sina egor och förty bör i företaget och dermed förenade kostnader taga del.”

Herr Helander anförde: “Erfarenheten har lärt mig att hysa ett synnerligt ringa förtroende för det här föreslagna sättet att uppskatta förbättringen. Men då, såsom jag förut yttrat, jag icke heller nu finner något skäl att framkomma med något yrkande, skulle det endast leda till att onödigtvis upp-

taga tiden att bevisa detta och visa, hvilken metod jag anser vara att föredraga. Jag inskränker mig till hvad jag nyss sade, nemligen att jag anser detta sätt att vid början af ett företag uppskatta nyttan deraf icke leda till ett godt resultat.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Vidare yttrades icke. Paragrafen godkändes.

§ 41.

Blef jemväl godkänd.

För § 42 var följande lydelse föreslagen:

“Utgöres jord, hvarå uppskattning enligt 40 § ske bör, helt och hållet eller till någon del af sjöbotten eller annan vatten-dränkt mark, och finnes uppskattningen af den blifvande nyttan ej kunna, innan företaget blifvit fullbordadt, så noggrant verkställas, att jordegarnes inbördes delaktighet derefter kan tillförlitligt bestämmas; då ege synemännen utsätta den slutliga uppskattning, som för sådant ändamål är af nöden, att, efter ty i 62 § sägs, förrättas efter företagets fullbordan; och vare i afbidan derå delaktigheten tills vidare bestämd efter jordvidden, allenast med den jemkning, hvartill uppenbar olikhet i den påräknade förbättringen må föranleda.“

Rörande denna paragraf yttrade

Herr Helander: Då man hyser så stort förtroende till det uppskattningssätt, som är föreslaget i 40 §, synes det mig, att man också borde hafva förtroende till resultatets användande vid nu ifrågavarande provisoriska fördelning af kostnaderna i stället för att, såsom här är föreslaget, bestämma jordvidden såsom grund för fördelningen, ty jag föreställer mig, att det alltid vore större skäl att taga den förra än den senare bestämmelsegrunden.

Jag har dock, såsom jag förut sagt, intet yrkande att framställa.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef paragrafen af Kammaren godkänd.

§§ 43—51.

Godkändes.

Derefter föredrogs

§ 52, lydande sålunda:

“Då missnöje enligt 51 § anmaldt är, stämme sökanden, der

Ang. lag om dikning m. m.
(Forts.)

han sin talan fullfölja vill, saken i hela dess vidd till Rätten in. Varda de, som missnöje anmält, ej instämde inom sex månader ifrån den dag, då syneförrättningen afslöts, skall den af sökanden väckta frågan anses förfallen.

Vill sökanden sjelf förrättningen klandra, instämme han saken till Rätten inom den tid, som nu sagd är, eller hafve i afseende å sakegare, som ej sålunda instämd blifvit, talan emot förrättningen förlorat; vänder den som instämd blifvit något in, som på annan sakegares rätt inverka kan, åligge sökanden att äfven honom till svaromål i saken instämma.“

Efter uppläsning häraf yttrade:

Herr Nils Petersson: Ehuru jag mer än väl vet, att det ej för närvarande lönar sig att framställa något ändringsförslag vid det föreliggande lagförslaget, kan jag dock icke underlåta att uttala en anmärkning mot den nu föredragna paragrafens innehåll. Så obetydligt och ligkiltigt det än må synas vara, huruvida i lagen bestämmes att den sökande skall fortsätta med att besvara sig öfver förrättningen eller att den missnöjde skall göra det, så anser jag likväl att det ligger ganska stor betydelse i bestämmelsen derom. Jag hade föreställt mig att, då man får en så storartad apparat som den föreliggande lagen för en del af vattenrätten, så skulle man i detta fall kunna stadga på samma sätt som t. ex. i skiftesstadgan, nemligen så att den missnöjde fick fullfölja besvären. Jag tycker för min del att, då sökanden fått förskottera hela kostnaden, tilldess saken är fullbordad, denne fått nog på sin lott och att dervid kunde bero. Hvar och en, som har någon erfarenhet om folkklivet i allmänhet och vet hvad det vill säga att hafva med många personer att göra med anledning af ett företag, känner nog att bland alla dessa personer alltid finnes någon, som lider af den så kallade svenska afundsjukan — förlåt att jag begagnar detta uttryck. Ehuru denne person ej just lider men af företaget eller deraf tillskyndas nämnvärd förlust, anser han dock att grannen af företaget har alltför stor fördel och säger därför ett blekladigt nej till förrättningen. Då får sökanden fortsätta och stämma med mycket besvär. Det är min fullkomliga öfvertygelse att detta utgör ett så stort hinder för dessa förrättningar och i så hög grad förringar värdet af hela det föreliggande lagförslaget, att jag ej kan annat än nedlägga min protest mot att den föredragna paragrafen erhåller den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen. Jag gör det, oaktadt jag väl vet, att jag för närvarande ej kan utverka en förändrad redaktion af paragrafen; men jag tror att man får göra med denna som åtskilliga andra önskvärda smärre förändringar i föreliggande lag, nemligen att vi få samla någon tids erfarenhet och sedermera här vid Riksdagen genom motioner söka utverka de nödiga ändringarne.

Af skäl, som jag redan anfört, anser jag det ej löna mödan att begära återremiss. Först och främst möter den svårigheten,

att vi befinna oss nära riksdagens slut, och för resten har Lag-Utskottet denna gång ej haft lycka med sina ändringar i den Kongl. propositionen, hvilket i synnerhet visat sig i fråga om 2 §. Detta gör att jag ej framställer något särskildt yrkande, ehuru jag ansett mig pligtig att gifva tillkänna min tanke i saken.

Öfverläggningen beträffande § 52 förklarades nu slutad; hvar efter samma paragraf af Kammaren godkändes.

Herr Svensén, som derpå, enligt framsteld begäran, uppropades, anförde: Lag-Utskottet har här ur det Kongl. lagförslaget uteslutit dess 53 §, under förmenande att de bestämmelser, hvilka finnas i nu gällande stämmingsförrättning vore tillräckliga för att ordna de förhållanden, hvilka afses uti den af Kongl. Maj:t föreslagna 53 §. Denna lyder sålunda:

“Äro bland jordegare, hvilka vid förrättningen ansetts pligtige att i företaget deltaga, flere än fem boende inom en församling, må stämningen dem delgifvas genom dess uppläsande i församlingens kyrka. Hvad nu är stadgad ege dock ej tillämpning å jordegare, som enligt 51 § missnöje anmält, eller emot hvilken talan föres om ändring i uppskattningen af förbättringen å hans jord eller om annat än hans delaktighet i företaget“.

Häraf framgår ju tydligt, att kallelens eller stämmings meddelande genom dess uppläsande i kyrkan endast gäller jordegare, hvilka ansetts pligtige att i företaget deltaga, men ej delegare, hvilka anmält missnöje eller mot hvilka talan föres om ändring i jorduppskattningen eller om annat än deras delaktighet i företaget. Det är sålunda alla de parter, som i företaget äro delaktige, hvilka skulle kallas på detta sätt genom stämning; och det har redan i § 40 medgifvits, att kungörelse derom må utfärdas på ungefärligen enahanda sätt. Då jag föreställer mig, att det alldeles icke vore någon olägenhet, utan tvärtom en ganska stor fördel för parterna att få del af stämningen på det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet, vill jag för min del yrka, att Kammaren må besluta bibehålla 53 § i det Kongl. förslaget, och anhåller jag om proposition på detta yrkande.

Herr Anders Persson: Såsom herrarne torde finna, har Lag-Utskottet här helt och hållet uteslutit 53 § i det Kongl. förslaget. Nämnda paragraf innefattade stadgande derom, att, om vid förrättningen funnes flere än fem sakegare boende inom en församling, skulle man ega rättighet att kalla dem genom stämning. Detta har Utskottet icke ansett vara lämpligt; ty om det kunde tillämpas på fem i förrättningen deltagande, borde det också kunna tillämpas på fyra; siffran dervidlag blefve alltid godtycklig. Utskottet har i stället antagit såsom riktigast, att *alla* sakegarne borde genom formlig kallelse eller stämning undfå del af förhållandet. Härtill kommer, att, då man förut sträfvat att få bort alla obehöriga uppläsningar eller publikationer från kyr-

Ang. lag om korna. så ansåg man inom Utskottet, att man ej borde i en ny
dikning m. m. lag införa ett dylikt stadgande, som det af Kongl. Maj:t före-
 (Forts.) slagna. Efter mitt förmenande har också detta varit tillräckligt
 skäl för Utskottet till den vidtagna utslutningen, hvarför jag för
 min del anhåller om bifall till Lag-Utskottets förslag, d. v. s. att
 53 § i det Kongl. förslaget må ur lagen utgå.

Herr Berg begärde nu ordet. Som emellertid icke någon del af det till behandling föreliggande lagförslaget för närvarande vore föredragen, lät Herr Talmannen, innan öfverläggningen vidare fortsattes uppläsa § 53 i Utskottets förslag, hvilken paragraf var så lydande:

“Sträcka sig vattendrag eller egor, om hvilka fråga är, genom två eller flere Rätters domvärjo, höre målet under den Rätt, der största delen af den jord, om hvars torrläggning fråga blifvit väckt, är belägen.“

Och lemnade Herr Talmannen derefter ordet till:

Herr Berg, som anförde: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande vill jag endast be att få fästa uppmärksamheten derpå, att i den Kongl. propositionen visserligen var föreslaget, att, om bland jordegarne flere än fem vore boende inom en församling, stämningen finge dem delgifvas genom dess uppläsande i kyrkan, men att dervid tillika gjorts undantag för alla dem, som anmält missnöje eller mot hvilka talan fördes om ändring i uppskattningen af förbättringen å deras jord eller om annat än deras deltagande i företaget. Stadgandet uti 53 § af det Kongl. förslaget skulle således endast ega tillämpning å dem, hvilka borde anses hafva samma talan som sökanden, eller dem, hvilka *icke* anmält missnöje och mot hvilka talan *icke* fördes i något af nyss nämnda hänseenden. Det antogs nemligen, att desse jordegare i allmänhet icke skulle finnas benägne att inställa sig vid häradsrätten; helst i det fall att någon af dem till äfventyrs skulle önska en förändring i uppskattningen, talan derom i allt fall stode honom öppen vid den eftervärdering, som är för alla medgifven.

Vid sådant förhållande ansågs det ej heller nödigt att ålägga käranden besväret att gifva en hvar af dem särskild del af stämningen, utan kunna vara tillräckligt att de genom kungörelse i kyrkan om målets instämmande underrättades, så vida ej deras antal var obetydligt och de följaktligen lätt skulle kunna anträffas. I fråga om stora företag, der en massa delegare ingår, kan det nemligen blifva ganska besvärligt, att med stämningen anträffa alla och framför allt just dem, som icke egentligen hafva någon rätt att bevaka vid häradsrätten. Och det skulle onekligen kunna leda till förvecklingar, om underlåtenhet att stämma någon af dessa möjligen skulle kunna föranleda uppskof i ärendet eller att Häradsrättens beslut ansåges såsom en nullitet.

Jag har endast velat meddela dessa upplysningar till förkla-

ring af det stadgande, som förekommer i 53 § af Kongl. Maj:ts förslag. Nu har emellertid Första Kammaren, så vidt jag vet, icke gjort någon förändring i Utskottets förslag uti ifrågavarande hänseende; och, ehuru jag för min del tror, att den af Utskottet gjorda förändringen i Kongl. Maj:ts förslag kan föranleda onödigt och öfverflödigt besvär, vill jag dock icke framställa något yrkande.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Herr Thomasson: Hvilka tankar man än har i afseende å denna paragraf, torde dock icke frågan om stämningssättet vara af den vikt att, sedan Första Kammaren antagit §:n oförändrad, man här bör återremittera §:n till Utskottet och således möjligen föranleda att hela förslaget faller. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner dels på bifall till den under föredragning varande 53 § och dels på Herr Svenséns yrkande, att Kammaren, med godkännande af nämnda paragraf, ville derjemte besluta, att framför samma paragraf skulle införas ett sådant stadgande, som innehölles i § 53 af det utaf Kongl. Maj:t framlagda förslaget; och som den förra propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren således, med afslag å Herr Svenséns yrkande, godkänt Utskottets förslag i förevarande del oförändradt.

§§ 54 och 55.

Godkändes.

§ 56.

För denna paragraf hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

“Blifver annan instämmd jordegare, än den, som enligt 51 § missnöje anmält, eller emot hvilken talan föres om ändring i uppskattningen af förbättringen å hans jord eller om annat än hans delaktighet i företaget, utan anmaldt och styrkt laga förfall borta från Rätten då syn hålles, vare hans uteblifvande ej hinder för synens fortgång.”

Herr Åbergsson anförde: Med glädje har jag erfarit, att Andra Kammaren synes vara besluten att i allmänhet antaga förevarande lagförslag oförändradt till dess slut. Men jag kan dock icke underlåta, att i afseende å den nu föredragna paragrafen inlägga en allvarlig protest mot den lydelse, samma paragraf enligt Utskottets förslag erhållit, en protest, i hvilken, såsom jag vågar antaga, de praktiske juristerne i allmänhet och Herrar landtmätare isynnerhet skola instämma. Det förefaller mig nemligen vara tydligt, att det skall blifva ytterst svårt att tillämpa ett stadgande af detta innehåll. I detta stadgande afses att få en särskild bestämmelse om påföljden för en parts uteblifvande vid syn, utgörande ett undantag från hvad som detta ämne

Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)

stadgas i allmänna lagen, 12 Kap. sista § R.-B., som talar om huru det skall gå till, när någon är borta från härads syn. Sistnämnda lagrum skall komma att fortfarande i många delar gälla äfven i afseende å en sådan syn, som här i fråga. Den §, som nu är föreslagen, skulle således endast göra en inskränkning i allmänna lagens stadgande, gående derpå ut, att vissa parters frånvaro icke skulle hindra synens fortgång. Det förefaller mig icke vara lämpligt, att i denna lag intaga ett specialstadgande, som utgör undantag från allmänna lagen, utan det synes mig vara lämpligare, att bland allmänna lagens stadganden rörande rättegången vid häradsrätt hafva en allmän bestämmelse om påföljden för uteblifvande vid härads syn. Jag kan icke finna, att dessa mål äro af annan beskaffenhet än alla andra mål, som förekomma vid härads syn.

Men skulle man anse, att dessa ärenden äro af sådan beskaffenhet, att de verkligen böra föranleda till ett specialstadgande i ämnet, så synes mig, att man bör slå in på den väg, som Skiftesstadgan utvisar. I många andra stycken har processordningen i afseende å dikning och vattenafledning likhet med den i Skiftesstadgan förekommade; och detta förefaller mig vara ganska naturligt, då ärenden af ifrågavarande beskaffenhet äro mycket lika de ärenden, som äro föremål för Skiftesstadgans bestämmelser. Skiftesstadgan innehåller, såsom vi veta, att parts uteblifvande från egodelningsrätt icke hindrar målets fortgång. Det förefaller mig således att, om man vill hafva något specialstadgande, som skiljer sig från hvad allmänna lagen innehåller rörande behandling af mål vid synerätt, man bör införa ett stadgande, lika med det i Skiftesstadgan, af det allmänna innehåll, att sagesares eller allmänt ombuds uteblifvande ej må utgöra hinder för synens fortgång.

Jag framställer detta förslag alternativt och begär proposition äfven på detta förslag; men mitt yrkande är i första rummet, att denna paragraf måtte helt och hållet utgå.

Såsom vi alla veta, är det meningen att snart börja arbetet på ny rättegångsordning i allmänhet och det torde därför icke vara lämpligt att därförinnan härstädes införa stadganden, som egentligen och uteslutande böra hafva sin plats i den allmänna rättegångsordningen, och allra minst att införa ett stadgande, som, såvidt jag begriper, är ofattligt i ett visst afseende. Genom det barbariska uttryckssätt, som Utskottet i sin redaktion begagnat, skulle denna paragraf komma att innehålla, att om "annan" jordegare, än den mot hvilken talan föres om "annat", än hans delaktighet i företaget, blir borta, så hindrar hans uteblifvande icke synens fortgång. Jag må säga att detta är ett i det allmänna språkbruket högst ovanligt uttryckssätt; och i lagstilen har jag icke heller sett något dylikt. Jag trotsar hvem som helst att fatta det första gången han genomläser det; för min del gjorde jag det åtminstone icke, och de ledamöter af Andra Kammaren, med hvilka jag talat derom, hafva icke heller gjort det.

Om jag sagt, att detta stadgande är illa affattadt, så är detta

icke tillräcklig anledning till dess uteslutande; men jag vågar säga, att det också är rent af origtigt. Af det föreslagna stadgandet följer för det första, att, om jordegare, som anmält missnöje är borta, får synen icke fortgå. Vidare och för det andra, att, om jordegare, mot hvilken talan föres om ändring i uppskattningen af förbättringen å hans jord — om sådan jordegare är borta, så får synen icke fortgå; och slutligen att, om den jordegare är borta, mot hvilken talan föres "om annat, än hans delaktighet i företaget", så får synen icke heller företagas. Dessa bestämmelser innebära efter min uppfattning, att, då en jordegare, mot hvilken föres någon slags talan är borta, får synen icke fortgå. Jordegare, som icke anmält missnöje, hafva nemligen blifvit indelade i två kategorier. Den ena kategorien innefattar sådane jordegare, mot hvilka "föres talan om ändring i uppskattningen af förbättring å hans jord" d. v. s. om grunden för hans delaktighet i företaget. Den andra kategorien åter afser sådane jordegare, mot hvilka föres talan "om annat, än hans delaktighet i företaget" d. v. s. alla andra jordegare, mot hvilka talan föres om hvad som helst.

T. ex.: Sökanden till förrättningen vill hafva en dyrbar trumma af sten. De öfrige jordegarna säga att det är tillräckligt att göra en billigare af stockar. Den förra kostar t. ex. 50 kronor mera, och ehuru detta sålunda är en ringa fråga, så rörer den dock alla jordegarna i diktningsslaget och bestämdt någonting annat än jordegarnes delaktighet i företaget. Om det således sökes ändring i en sådan fråga, så liten den är, så skall, om någon af jordegarna är borta, synen icke kunna fortgå. Lagstiftaren har uppenbarligen icke kunnat mena detta, utan någonting annat — men hvad det är, har jag icke kunnat utfundera.

På grund af dessa betänkligheter är jag — Kammararens beslut må nu blifva hvilket som helst, — nöjd med att hafva fått mot Utskottets förslag inlägga en allvarlig protest, och yrkar i första rummet, att paragrafen helt och hållet må utgå och i andra rummet att, om detta yrkande icke kan bifallas, paragrafen må få följande innehåll: "Blifver sökanden eller instämd sakegare eller allmänt ombud utan anmaldt och styrkt laga förfall borta från rätten, då syn hålles, vare uteblifvandet ej hinder för syns fortgång."

Herr Statsrådet Vult von Steijern: Det må villigt medgifvas att den redaktion, Lag-Utskottet gifvit denna paragraf, är något dunkel, men meningen dermed torde dock utan alltför stora svårigheter kunna inses vara den, att en part, som icke anmält missnöje mot förundersökningens resultat och mot hvilken icke andra skyldigheter yrkas än som åligga honom på grund af förundersökningen, med hvilken han är nöjd, kan saklost från synen uteblifva utan hinder för synens fortgång. Nu har Herr Åbergsson föreslagit att paragrafen antingen skall uteslutas eller också erhålla en af honom förändrad lydelse.

I förra fallet kommer Rättegångsbalkens 12 kap. 7 § att

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)* gälla: "kommer kärke eller svarande ej till häradssyn å dag förelagdan, utan är endera borta; sätte då domaren den ut till annan tid, ehvad laga förfall framtens eller ej". Således skulle i detta fall synen behöfva uppskjutas, äfven om den uteblifne parten vore nöjd med förundersökningen, hvilket ju icke kunde anses lämpligt.

Antages åter Herr Åbergssons förslag till ny redaktion, skulle synen fortgå äfven om part, som anmält missnöje, uteblifvit. Detta hade Lagberedningen ursprungligen föreslagit, men i Högsta Domstolen anmärktes att ett sådant stadgande skulle strida emot Rättegångsbalkens föreskrifter; och på grund deraf ändrades paragrafen till hufvudsaklig öfverensstämmelse med Lag-Utskottets föreliggande förslag.

Under sådant förhållande och då Första Kammaren redan antagit Lag-Utskottets förslag oförändradt, hemställer jag huruvida det icke kunde vara skäl för Andra Kammaren att göra detsamma.

Herr Svensén: Då jag lät anteckna mig som reservant jemväl vid denna paragraf, gjorde jag det egentligen under den förutsättning att 53 § skulle få kvarstå oförändrad i likhet med Kongl. Maj:ts förslag. Men, då nu ifrågavarande paragraf i Utskottets förslag fått tillsatser af fragmenter, tagna från den uteslutna 53 §, och då Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, torde också Andra Kammaren kunna bifalla §:n oförändrad.

Herr Åke Andersson: Jag skall instämma med Herr Åbergsson i den åsigt han nyss uttalat i afseende på denna paragraf. Jag tror, att, om denna paragraf antages med den lydelse Utskottet föreslagit, kommer detta vid blifvande häradssyner att förorsaka många onödiga kostnader. Om t. ex. hela synerätten kommit tillstådes men en enda person blir borta, så måste hela synen uppskjutas; och detta kan upprepas flera än en gång. Jag skulle därför helst se om hela den mellanmening, som Utskottet infört, uteslötes ur denna paragraf, då blef åtminstone det öfriga tydligt.

Herr Casparsson: I likhet med den förste ärade talaren på stockholmsbänken älskar icke heller jag barbarismer i språket, isynnerhet icke i lagspråket; men efter mitt förmenande innehåller denna paragraf, såsom den af Lag-Utskottet blifvit formulerad, ovedersägligen en barbarism. Jag hade försett denna paragraf med ett stort utropstecken i marginalen på mitt exemplar af betänkandet, för att dermed beteckna att jag icke rätt förstod densamma. Då jag nu hört, att en så framstående jurist som den värde talaren på stockholmsbänken icke heller förstätt §:n, undrar jag, huruvida det icke kunde vara skäl att söka erhålla någon ändring i den och tager mig därför friheten att yrka återremiss.

Då Första Kammaren återremitterat åtskilliga paragrafer i lagen, under förutsättning att Lag-Utskottet skulle kunna företaga ändringar äfven i andra paragrafer, kan jag icke föreställa mig

att lagens antagande på något sätt skulle äfventyras genom en återremiss af denna paragraf. Att antaga en paragraf, som man icke förstår, anser jag under inga förhållanden vara riktigt.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Herr Thomasson: Hvad det materiella innehållet af den nu föredragna paragrafen beträffar, torde tillräckligt vara taladt till försvar för detsamma från statsrådsbänken. Hvad formen åter beträffar, så skall jag, som gerna medgifver att redaktionen af §:n icke är synnerligt lycklig, tillåta mig med några ord förklara dess tillkomst.

Motsvarande paragraf i Kongl. Maj:ts förslag lyder: "Blifver jordegare, å hvilken stadgandet i 53 § eger tillämpning, utan anmäldt och styrkt laga förfall borta från Rätten, då syn hålles, vare hans uteblifvande ej hinder för synens fortgång." Lag-Utskottet beslöt nu att helt och hållet stryka bort 53 §; och det blef då nödvändigt att i 56 § upptaga hvad 53 § i Kongl. Maj:ts förslag innehöll angående de jordegare, hvilkas uteblifvande ej borde förhindra syns fortgång. Detta har Utskottet också ordagrant gjort. Meningen är icke olika i Utskottets förslag emot i Kongl. Maj:ts och i intetdera fallet oförklarlig; men med afseende på det sätt, hvarpå orden äro fogade till hvarandra erkänner jag att Utskottets förslag kan kallas en språkbarbarism. Så farligt är det dock icke, att man icke kan förstå meningen. Första Kammaren har åtminstone icke stött sig derpå; och jag är säker att äfven dess ledamöter hafva språksinne. Själfva meningen är icke oklarare än i Kongl. Maj:ts förslag, och jag anser icke att det endast på grund af ordalydelsen kan vara skäl att bevilja återremiss.

Herr Rosenqvist: Äfven jag finner ifrågavarande paragraf icke blott tvetydig, utan till och med olämplig. Af detta skäl yrkar jag återremiss af paragrafen, i det syfte att Utskottet må vidtaga den förändring deri, som Herr Åbergsson föreslagit.

Herr Åke Andersson: Då jag förra gången hade ordet, gjorde jag icke något yrkande om återremiss, emedan jag icke förestälde mig att jag skulle få något understöd för en sådan åtgärd; men då jag nu hört att flere ledamöter af Kammaren äro af den åsigt att paragrafen bör ändras, så får jag förena mig med dem, som yrkat återremiss af paragrafen till Lag-Utskottet, för att om möjligt få en ordalydelse så, att den stora allmänheten af den jordbrukande befolkningen, som frågan hufvudsakligen rör, kan begripa den.

Herr Berg: Jag skulle icke hafva något emot att biträda deras mening, som yrkat återremiss, om jag kunde inse att något resultat deraf skulle följa. Ty då Första Kammaren godkänt paragrafen oförändrad, så förmodar jag, att Lag-Utskottet, i händelse en återremiss från denna Kammare sker, endast kommer att anhålla, det Kammaren måtte fatta beslut i frågan. Det kan så-

Ang. lag om ledes icke vara lämpligt att återremittera paragrafen, för att genom Utskottets försorg få en ny redaktion af densamma; ty detta (Forts.) kan numera icke komma i fråga.

För mig synes paragrafen visserligen icke vara synnerligen väl affattad; men, jag kan dock ej finna den vara så otydlig, som här blifvit framhållet. Det är alldeles gifvet att, sedan Utskottet utslutit 53 § i Kongl Maj:ts förslag och således gjort till vilkor att äfven de jordegare, hvilka kunde anses hafva gemensam talan med sökanden, skulle blifva genom särskild stämning inkallade. Utskottet måst taga i betraktande att efter all sannolikhet flere af dessa instämde jordegare skulle underlåta att vid synen inställa sig, emedan de der icke hade något särskildt från sökanden och de öfrige jordegarne skiljaktigt intresse att bevaka, och att således, om något stadgande i nu afsedda syfte icke i lagen funnes, särdeles vid de större företagen alltid kunde förutsättas att till följd af någons uteblifvande från synerätten förrättningen måste uppskjutas. Af denna anledning har, föreställer jag mig, Utskottet funnit sig böra i gällande allmänna stadgande om uppskof till följd af parts uteblifvande från häradsyn, göra undantag för de fall, då den uteblifne vore att anse såsom sökandens medpart. Enligt förslaget skall emellertid detta undantagsstadgande ej ega tillämpning, i fall den jordegare, som uteblifver, har anmält missnöje och sålunda gjort sin talan och rätt skiljaktig från sökandens, och ej heller om han väl icke anmält missnöje, men antingen fråga väckes att med ändring i uppskattningen af hans jords förbättring honom måtte åläggas större bidrag, i förhållande till de öfrige jordegarnes, än af förrättningsmannen blifvit bestämdt eller ock särskildt mot honom föres någon talan, som icke i hans egenkap af deltagare i företaget utan i annat afseende speciellt rörer honom. I dessa fall måste han således vara närvarande för att hans sak må kunna af synerätten vid dess första sammanträde afgöras. Om således t. ex. en vattenafledning skall ske öfver hans jord men tvist är om ersättningen derför eller huruvida ledningen skall verkställas medelst öppet eller täckt dike eller på annat ställe af hans mark än vid förundersökningen blifvit föreslaget, eller annat dylikt, då skola i händelse af hans uteblifvande Rättegångsbalkens föreskrifter användas. Men i andra fall, då det icke kan antagas att den uteblifne har någon mot de öfriga jordegarne stridig talan, utan tvärtom fullkomligt gemensamma intressen med dem, så har man ansett att hans uteblifvande icke bör vålla uppskof. Skulle man nu kunna få detta bättre uttryckt, så vore jag villig att instämma i yrkandet derom, men jag tror icke, att man har annan utväg än att antingen godkänna Utskottets förslag eller också antaga en ny redaktion af denna paragraf; ty jag skulle åtminstone icke våga tillstyrka att paragrafen helt och hållet uteslutes, enär detta skulle ofta leda till onödiga uppskof. För min enskilda del skulle jag deremot icke hafva något emot att antaga det första af Herr Åbergsson framställda förslaget, att utevaro *i allmänhet* icke skulle hindra förrättningens fortgång, derest icke någon särskild omständighet i ett

eller annat fall skulle föranleda uppskof, ehuru jag är litet rädd för att direkte utan närmare granskning antaga ett nytt redaktionsförslag. Bifaller emellertid Kammaren detta Herr Åbergssons förslag, skulle Lag-Utskottet möjligen kunna åstadkomma ett sammanjemkningsförslag, om hvilket båda Kamrarne kunde förena sig. En återremiss torde dock icke komma att leda till något resultat.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Herr Ola Andersson i Burlöf: Här hafva framställts anmärkingar dels om förbättringar i sak och dels om förbättringar i form. Hvad Herr Åbergssons yttrande beträffar, så utgick detsamma både på det ena och det andra; men hans förändring i sak kan jag icke anse vara någon förbättring. Den mening, Utskottet velat uttrycka, är efter min åsigt gagneligare och bättre för saken än den af Herr Åbergsson uttalade. Då vidare följden af ett ändringsförslag endast skulle blifva ett hinder för lagförslagets framgång, då för mig saken är viktigare än formen, samt då jag ansett de skäl, som från statsrådsbänken anförts, fullt talande för Utskottets förslag i oförändradt skick, anhåller jag att Kammaren måtte bifalla den nu föreslagna paragrafen i enlighet med Utskottets förslag.

Herr Åbergsson: På det att Herr vice Talmannen icke skall nödgas framställa flera propositioner, afstår jag från mina förra båda yrkanden och förenar mig med de herrar, som yrkat paragrafens återremitterande till Utskottet.

Alla talare, med undantag måhända af den siste, hafva erkänt att de uttryck, som förekomma i denna paragraf, icke äro tydliga, utan kunna gifva anledning till missförstånd. Detta har erkänts från statsrådsbänken, af Lag-Utskottets vice ordförande och af en ledamot af Lagberedningen; och flere andre talare hafva instämt häruti. Det är icke nog med att formen är ful, utan jag påstår att paragrafen innehåller något i sak alldeles origtigt. Den förklaring, Lagberedningens ordförande afgaf, angående meningen med det föreslagna stadgandet, kunde nog vara tillfredsställande; men jag vågar dock påstå, att man icke med logisk konsekvens kan ur paragrafens ordalydelse härleda denna mening. Jag förenar mig, som sagdt, med dem, som yrkat återremiss af denna paragraf, i förhoppning att Utskottet, om det också icke finner anledning föreslå någon förändring i sak, åtminstone skall lyckas att utfinna en bättre redaktion.

Herr Thomasson: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att, på sätt en talare på stockholmsbänken redan påpekat, en återremiss af denna paragraf icke kan leda till någon annan påföljd, än att Utskottet inkommer med hemställan, att Kammaren måtte i ämnet fatta beslut.

Herr C. A. Larsson: Icke heller jag anser det vara skäl att återremittera denna paragraf. Den är nemligen alldeles icke så obegriplig, som herrarne här velat påstå. Jag föreställer mig

Ang. lag om dikning m. m. (Forts.)
 nemligen, att om de jordegare, som icke hafva något särskildt intresse att vid syneförrättningen bevaka, derföre utan anmäldt och styrkt förfall uteblifva, så kan synen lika väl försiggå dem förutan. Om deremot någon, som har anmält missnöje eller vill hafva en förändring vare sig i fråga om uppskattningen eller eljest, från synen uteblifver, då bör förrättningen uppskjutas. Jag tror derföre det är bäst att taga paragrafen, sådan den är; och då första Kammaren, som eljest är så noga, godkänt paragrafen, så tror jag att vi utan fara kunna göra detsamma.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Propositioner gåfvos enligt de gjorda yrkandena; hvarefter Kammaren godkände paragrafen.

§§ 57—62 äfvensom *Fjerde kapitlets öfverskrift* och §§ 63—75.

Godkändes.

§ 76 var så lydande:

“Nu vill någon, som enligt 11, 12 eller 26 §§ är skyldig att deltaga i der nämnda företag, vinna befrielse från sagda skyldighet; afsäga sig då den båtnad, som genom företaget beredes hans jord. Rätt till sådan afsägelse tillkomme dock ej den, som företaget sökt eller enligt 37 § är att såsom sökande anse eller i målet fört talan, som enligt 3 och 15 §§ föranledt större anläggning, än sökanden äskat.

Afsägelsen skall, för att giltig anses, sist före utgången af kalenderåret näst efter det, under hvilket företaget blef fullbordadt, anmälas antingen vid sammanträde i målet inför synemännen eller domstolen, eller ock skriftligen hos Konungens Befallningshafvande. Har någon gjort sådan afsägelse, falle den delaktighet i företaget, hvarifrån han sålunda befrias, dem till last, som i företaget kvarstå; och vare han, som befrielsen vunnit, i stället pliktig att, sedan frågan om jordförbättringens värde blifvit enligt 40, 61 eller 62 §§ slutligen afgjord, låta af sin genom företaget förbättrade jord utbrytas och de kvarstående deltagarne tillskiftas lika stor del, som, enligt den i målet verkställda uppskattning, jordförbättringens belopp utgör af jordens hela värde i dess skick efter företagets fullbordan. Är enligt 62 § frågan om slutlig uppskattning af jordförbättringens värde förfallen, ege skyldighet att afträda jord ej rum“.

Efter föredragning häraf uppstod öfverläggning, hvarunder anfördes af

Friherre Nordenfalk: Hvad afsägelseätten beträffar, anser jag, lika med reservanten, att tiden derför är väl långt tilltagen, synnerligast för sådana företag, som icke afse sjösänkningar utan endast afdikning af mossar och dylikt. Jag tror att för så-

dana fall tiden för afsägelsen lämpligen kunnat inskränkas rätt betydligt, i stället för att, såsom nu är föreslaget, ett år efter företagets fullbordande skall utgöra yttersta gränsen för tillgodonjutande af sagde rätt.

*Äng. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Då jag emellertid tyckt mig finna, att Kammaren icke är benägen att medgifva minsta ändring i föreliggande lagförslag, skall jag icke framställa något yrkande, utan nöja mig med att få min mening antecknad till protokollet.

Herrar *Lyth, Sven Nilsson* i *Elveröd* och *Hans Johnsson* instämde med Friherre Nordenfalk.

Herr Svensén: Jag skulle visserligen helst sett, att vi fått behålla det gamla stadgandet i fråga om afsägelserätten. Men då det icke varit möjligt att göra den meningen gällande inom Utskottet, har jag för min del slutit mig till den af 1870 års komité och Landtbruksakademien uttalade åsigt, nemligen att utsträcka tiden för afsägelserätten till 2 månader efter förrättingens avslutande. Jag märker nog, att det icke skall lyckas att få någon förändring i Utskottets förslag rörande denna punkt; men jag hemställer likväl, att proposition måtte göras på det af mig framställda förslaget.

Häruti förenade sig Herr *Jöns Persson*.

Herr J. Andersson i Häckenäs: Såsom vän till det föreliggande förslaget i dess helhet, kan det icke vara min mening att lägga några svårigheter i vägen för dess realiserande vid denna riksdag. Men det förefaller mig, som om det förslag, som innehålles i 2 mom. af den nu föredragna paragrafen, skulle åstadkomma ganska stora svårigheter mot, om icke totalt hindra åvägbringandet af något större afdikningsföretag af sank mark eller sjö, i synnerhet det sistnämnda. Skulle man nu, såsom Utskottet här föreslagit, hafva rätt att afsäga sig all delaktighet i företaget och kostnaden därför 1½ år eller kanske ännu längre tid efter arbetets fullbordande, då man således tydligen kan se, om resultatet af företaget är sådant att det är skäl att kvarstå eller att afsäga sig, så skulle detta enligt mitt förmenande medföra den risken, att ganska få skulle våga ingå i företaget, emedan de icke på något sätt kunde förutse, huru många som slutligen komme att deltaga i detsamma, och de kvarstående skulle vara skyldiga att icke blott betala hela förskottet, utan äfven ersätta den kostnad, som förorsakats dem, som vilja afsäga sig. Jag tror för min del, att afsägelserätten bör bibehållas; men jag anser det icke vara lämpligt, att den bibehålles ända derhän, som Utskottet föreslagit, utan bör sådan afsägelse ske, så snart fullständig plan öfver dikningsföretaget blifvit uppgjord, och kostnadsförslag på grund deraf upprättats; då bör den, som anser sig icke vilja vara med om företaget, afsäga sig, det må blifva hvilket resultat af företaget som helst. Jag hade därför trott, att det vore skäl att

Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)

göra en ändring härutinnan, i den riktning jag nämnt, för att möjliggöra att sådana nyttiga företag, som med förslaget afses, verkligen må kunna komma till stånd. Jag lemnar derhän, huruvida det kan behövas återremiss eller icke, i fall Kammaren finner skäl att göra någon ändring i ifrågavarande paragraf. Men om återremiss anses lämplig, tror jag för min del icke att en sådan kan föranleda något särdeles uppehåll i beslutets fattande, emedan Första Kammaren redan återremitterat andra punkter. Jag föreställer mig också, att Utskottet möjligtvis skulle kunna uppställa ett förslag, som äfven Första Kammaren kan finna skäl att antaga.

Jag vill därför hemställa, huruvida Kammaren icke skulle vilja bifalla ifrågavarande paragraf med följande förändrade ordalydelse af 2:a momentet: "afsägelse skall, för att giltig anses, sist vid det sammanträde, som uti 49 § omförmäles, inför syne- eller förrättningsmännen skriftligen anmälas." Jag anser, att denna punkt då blir alldeles klar, så vida det till den tiden kan klargöras, hvartill den ungefärliga kostnaden kan uppgå, och sättet för arbetets utförande. Deremot kan det icke vara rätt att afsäga sig, då resultatet af arbetet blifvit synligt för hvar och en, ty då komme hela bördan af företaget att hvila på de kvarstående, hvilket mången gång skulle kunna blifva deras ruin.

Jag hemställer, att Kammaren måtte bifalla den föredragna paragrafen med den ordalydelse, som jag föreslagit, eller, om så anses nödigt, återremittera den, på det Lag-Utskottet derigenom måtte sättas i tillfälle att framlägga en ny redaktion af paragrafen i den af mig nu angifna syftning.

Med Herr J. Andersson instämde Herrar *Sven Andersson* och *Ake Andersson*.

Herr Ekenman: Den föreslagna förändringen i paragrafen synes mig alldeles icke behöflig eller utgöra någon förbättring. Såsom jag fattat saken, lärer meningen med afsägelse-rätten och tiden för densammas begagnande vara, att jordegaren bör före bestämmandet om han vill begagna sig af denna rätt få tid att på egen erfarenhet grunda sitt omdöme, huruvida förbättring af hans jord, motsvarande minst den derå belöpande kostnad för delaktighet i förslaget, inträffat eller icke; och vid sådant förhållande lära väl två månader, såsom reservanten föreslagit, vara en alltför knappt tilltagen tid. För att komma till någon visshet i ofvanberörda hänseende behöfver man se jorden under alla tider af året. I utländska lagstiftningar har man i allmänhet gått ännu mera försigtigt till väga i fråga om större vattenafledningsföretag, än hvad angifves i föreliggande lagförslag. Jag erinrar mig, för att taga exempel från länder der åkerbruket står högt, att enligt den sachsiska lagen erfordras, för att ett dylikt företag skall kunna komma till stånd, att alla delegarne äro derom från början ense. Någon afsägelse-rätt behöfver således der icke ifrågakomma. Och i den bayerska lagen är en majoritet af $\frac{2}{3}$ bland delegarne före-

skrifven för företagets verkställande; hvarjemte i afseende på afsägelserätten finnas åtskilliga föreskrifter införda i en särskild författning af den 28 Maj 1852, artiklarne 17 och 18, ojemförligt mycket fördelaktigare för den som vill undvika att deltaga i större vattenafledningsföretag, än de i föredragna paragraf ifrågasatta. Jag tillåter mig på grund af det anförda påstå, att det icke är skäl att för den detaljförändring, som nu är förslagen, rubba den enhet, som finnes i lagförslaget; och jag yrkar därför bifall till paragrafen i oförändradt skick.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Herr C. A. Larsson: Äfven jag var i början mycket tveksam, huruvida denna paragraf skulle duga, sådan den var. Men sedan jag granskat 77 §, fann jag att den neutraliserat den 76 § på ett sådant sätt, att man icke behöfver befara så beskaffade vådor, som man ansett den 76 § innebära, nemligen att vid ett större vattenafledningsföretag alla öfriga skulle afsäga sig delaktigheten deri, och slutligen blott en enda delegare kvarstå. Det heter nemligen i 77 §, att intill dess afsägelse skett skall jordägare ansvara för gäldande af den å hans jord enligt laga kraft egande beslut belöpande andel i kostnad, som till företaget åtgått, o. s. v. Jag föreställer mig då, att de, som leda företaget, genast efter det kostnadsförslaget blifvit upprättadt besluta att uttaxera hälften eller $\frac{3}{4}$ af hela omkostnadsbeloppet. Hellre än att deltaga i denna kostnad, lärer väl då en tvekan jordägare i de flesta fall genast begagna sin afsägelserätt. Och sålunda får man rätt snart reda på, hvilka delegare som ämna kvarstå och deltaga i kostnaden för företagets fullbordande. Således är det icke farligt att lemna denna frist af ett år efter företagets fullbordan, då dess resultat blifvit synliga. Det skall helt säkert icke inträffa många fall, der icke jordägare anser sig hafva skäl att vara belåten med företaget. Tvärtom tror jag att man i allmänhet skall inse, att jorden vunnit förbättring och att företaget lönar sig. Och skulle det finnas en och annan, som är så beskaffad att han aldrig vill vara med om någonting, så afsäger han sig nog genast från början att deltaga i företaget. Jag tror därför, att det är klokast att låta paragrafen gå.

Herr Thomasson: Jag skall instämma med de sista båda talarne i deras yrkande om bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Enligt min uppfattning ingriper föreliggande förslag i dess helhet allt för mycket i den enskildes sjelfbestänningsrätt, men den nu föredragna paragrafens bestämmelser äro egnade att mildra följderna af de tvångsrätter förslaget skapar, enär genom denna paragraf den till deltagande i ett diknings- eller vattenafledningsföretag tvingade sättes i tillfälle att besinna sig, huruvida han skall ingå på ett företag, som möjligen kan aflöpa olyckligt, men hvilket också måhända kan lända honom till nytta. Får han, såsom här föreslagits, ett år efter företagets fullbordande sig medgifvet för afsägelserättens utöfvande, så kan han blifva i tillfälle att se, huru företaget utfaller, innan han bestämmer sig för att ingå i detsamma.

Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)

Särskildt tillåter jag mig fästa uppmärksamheten dervid att, såsom Herr Carl Anders Larsson påpekat, något hinder för företagets utförande härigenom icke uppstår. Ty under hela den tid, delegaren icke begagnar sig af afsägelserätten, är han skyldig att bidraga till kostnaderna för företaget. Jag har förut i fråga om andra paragrafer i förslaget fäst uppmärksamheten på, att en återremiss icke skulle till något tjena; och detta gäller äfven om denna paragraf. Särskildt vill jag omnämna, att inom Utskottet voro meningarne för en förlängd afsägelsetid mycket kompakta. Visserligen framställdes äfven der samma förslag, af Herr Svensén, som nu, att få afsägelsetiden inskränkt till två månader, under det andra yrkade dess begränsning till sex månader; men åsigten om afsägelsetidens förlängning till ett år, på sätt Lagberedningens förslag innehåller, blef med stor majoritet segrande.

Jag anhåller om proposition på bifall till paragrafen i oförändradt skick.

Herrar *Torpadie* och *Mayni* förenade sig med Herr Thomasson.

Herr Berg: Den fråga, som i nu föredragna paragraf behandlas, var inom Lagberedningen föremål för mycken öfverläggning; och till en början rådde stor tvekan, huru frågan skulle bäst och lämpligast lösas. Man befarade nemligen att, om afsägelsetiden bestämdes alltför kort, det vill säga om jordegare ålades att afgöra, huruvida han ville i ett företag deltaga eller ej, innan ännu någon utredning skett om detsamma omfattning och framför allt af kostnaderna därför, en mängd tvehägsne och villrådige jordegare skulle afsäga sig delaktighet i företaget endast för att icke utsättas för att möjligen behöfva vidkännas alltför stora utgifter för detsamma, ehuru de sedermera kanske skulle komma att ångra sig, då de funnit att företaget slagit bättre ut, än de förmodat. Då enligt förslaget ändring uti den från början uppgjorda planen för företagets utförande kunde på framställning af delegarne komma att ske, och således kostnaderna kunde blifva mindre, än man först tänkt sig, ansåg man att afsägelserätten borde kvarstå, till dess slutligen blifvit afgjordt, hvilken omfattning företaget komme att erhålla. Detta åter antog man icke kunna med säkerhet bedömas förr än företaget blifvit fullbordadt. Man fann därför lämpligt att derifrån räkna tiden, inom hvars utgång afsägelse skulle få ega rum; och ansåg man denna tid skäligen kunna bestämmas i likhet med den, som föreslagits för missnöjes anförande mot den vid för-undersökningen gjorda uppskattning af jordförbättringens värde, eller till ett år efter det, under hvilket företaget blifvit fullbordadt. Att denna långa anståndstid skulle komma att begagnas af andra än dem, som med sannolikhet kunde antagas verkligen vilja vara med om företaget, detta trodde man sig förekomma genom det af Herr Carl Anders Larsson nyss åberopade, uti förslaget intagna stadgande, genom hvilket de, som på förhand icke vilja bestämma sig om de skola utgå ur företaget, äro skyldiga att, innan de afsagt sig delaktighet i detsamma, del-

taga i alla kostnader. Man förestälde sig nemligen att de, som fått vidkännas dessa utgifter, sedermera icke onödigtvis skulle göra en sådan afsägelse. *Ang. lag om dikning m. m.*
(Forts.)

Jag har nu angifvit motiven för Lagberedningens förslag i denna fråga; huruvida de äro för Kammaren tillfredsställande, det öfverlemnar jag till densamma att afgöra.

Herr Svensén: Jag tillåter mig att afstå från mitt förslag och i stället förena mig i det af Herr Jonas Andersson framställda, ehuru med den skilnad, att jag icke önskar återremiss af punkten, utan vill att Kammaren med ens fattar ett definitivt beslut.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets förslag, dels ock på återremiss i det syfte, Herr J. Andersson i Häckenäs uti sitt yttrande angifvit.

Ordet begärdes då af:

Herr J. Andersson i Häckenäs, som nu yttrade: Skulle Kammaren finna skälighet att utan återremiss bifalla mitt förslag, så skulle jag dermed vara belåten. Under förutsättning, att Kammaren icke anser återremiss nödvändig, håller jag således icke på mitt förra yrkande, utan anhåller hos Herr Talmannen om proposition på rent bifall till mitt förslag.

Herr Svensén: För att ej föranleda splittring och olika voteringar återtager jag mitt första yrkande och anhåller om bifall till Herr Jonas Anderssons senaste förslag.

Med anledning af dessa förklaranden ändrade Herr Talmannen den senare af de nyss gifna propositionerna på sätt Herr J. Andersson begärt; och då svaren derå utföllo med blandade ja och nej, förnyade Herr Talmannen propositionen på bifall till Utskottets förslag, hvilken proposition Herr Talmannen fann vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i följd hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som godkänner 76 § i det förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten, som Lag-Utskottet framställt i utlåtandet N:o 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren godkänt omförmälda paragraf med den förändring deruti, som Herr Jonas Andersson föreslagit.

Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)

Voteringen, i vanlig ordning företagen, visade 97 ja mot 47 nej; hvadan Kammaren beslutit enligt ja-propositionen.

§§ 77 och 78.

Godkändes.

§ 79, som derpå föredrogs, hade följande lydelse:

“Har ej jordegare, efter ty i 76 § är sagdt, vunnit befrielse från skyldigheten att i företaget deltaga, vare jemväl ny egare af jorden pliktig att taga del i företaget, men svare ej för bidrag, som förfallit till betalning innan han egare blef.“

Enligt anteckning å utlåtandet, hade Herrar *Johannes Jonsson* och *Magnus Jonsson* inom Utskottet reserverat sig i afseende på förevarande paragraf, hvilken de ansett böra erhålla nedan anförda, af Nya Lagberedningen föreslagna lydelse:

“Har ej jordegare, efter ty i 76 § är sagdt, vunnit befrielse från skyldigheten att i företaget deltaga, häfte samma skyldighet vid jorden, ändå att den kommer i annans hand“.

Sedan Utskottets förslag blifvit uppläst yttrade

Herr Gasslander: En talare i dag har yttrat, att man icke skall vidtaga ändring af en enda paragraf i detta förslag; ty då kan man riskera att afbryta den enhet, hvarpå förslaget är bygd. Denna onekligen mycket rigtiga anmärkning har sin fulla tillämpning på denna paragraf gent emot Lagberedningens förslag. Jag vill genast antyda hvaråt jag syftar. Det är nemligen frågan om lämpligheten och tillämpligheten af detta stadgande är lika i fråga om dikningsföretag och vattenafledningsföretag. I afseende å vattenafledningsföretagen har denna paragraf sin fullkomliga rigtighet och tillämpning. Men då man kommer till frågan om dikningsföretagen, så visar den sig antingen tvetydig eller, om den tydes i samma rigtning vid dikningsföretagen som vid vattenafledningsföretagen, betydligt ogynsammare för delegarne i företaget. Alla Lagberedningens ledamöter utom en ansågo, att afsägelserätten skulle gälla för alla företag. Denne ene ledamot ansåg att afsägelserätten icke skulle gälla vid dikningsföretagen; men i fråga om skyldigheten att gälda kostnaderna voro de alla af samma åsigt. Formuleringen af 83 § i Lagberedningens förslag blef sålunda: “Har ej jordegare vunnit befrielse från skyldigheten att i företaget deltaga, häfte samma skyldighet vid jorden, ändå att den kommer i annans hand“.

Mot denna bestämmelse gjordes af åtskilliga ledamöter i Högsta Domstolen den anmärkningen, att bestämmelsen att ersättningen skulle vidlåda jorden vore att införa en ny förmånsrätt, hvilket icke vore lämpligt, utan borde ersättning i stället vidlåda

egaren. Huru den saken skulle formuleras, derom voro ock olika meningar i Högsta Domstolen. Af redaktionen af paragrafen synes, att i fråga om vattenafledningsföretag de, som äro ense om företaget, hafva fordringsrätt hos jordens egare för sina kostnader ända till ett år efter det företaget är fullbordadt. Jorden må ombyta egare huru många gånger som helst, de hafva ändå alltid sin fordringsrätt för alla kostnader till ett år efter det företaget är fullbordadt; ty till slutet af det året gäller afsägelse-rätten. Anser man nu denna paragraf tillämplig på dikningsföretag, så ställa sig följderna häraf på det sätt, att om ett dikningsföretag är börjadt och till hälften afslutadt, samt en af dem som eger jorden icke ännu erlagt infordrad hälft af kostnaden, så skulle en ny egare icke vara skyldig att deltaga i denna kostnad, som förut blifvit utdebiterad och förfallen, och detta ehuru de kvarvarande delegarne i företaget icke försummat någonting med afseende på indrifningen. Försäljningen af jorden kan nemligen verkställas så nära inpå förfallodagen, att sådant icke låter sig göra. Det måste naturligtvis uppkomma en icke ringa osäkerhet i tillämpningen, huru i detta fall skall förfaras. Tillämpas då stadgandet i § 79, så begås en obillighet mot de jordegare, som verkställt företaget. Ty om den egare, som säljer sin jord, försummat att inbetala sitt bidrag, hafva de andre ingen utväg att få ut detta bidrag, sedan han sålt och möjligen kommit på obestånd. Då det gäller vattenafledningsföretag är detta stadgande deremot fullkomligt riktigt och oklanderligt, ty då hafva de, som förenat sig om företaget, alltid fordringsrätt hos jordens egare ända tills ett år förflutit efter det företaget är färdigt. Så länge står nemligen afsägelse-rätten öppen.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Det är naturligtvis icke min mening att begära det Kammar-
ren skulle på denna framställning från min sida vidtaga någon
ändring i paragrafen, ty en sådan ändring skulle möjligen riva
sönder hela förslaget; men jag har dock ansett mig böra till
protokollet framställa dessa erinringar, emedan genom den i denna
paragraf vidtagna förändringen den enhet i förslaget är rub-
bad, som fans i Lagberedningens förslag, och det här otvif-
velaktigt föreligger en tvetydighet. Möjligen kunna sådana upp-
lysningar lemnas, att den tvetydighet, jag anser förefinnas, för-
faller; och sådana upplysningar skulle ju kunna blifva en god
ledning vid en framtida tillämpning af lagen.

Något yrkande har jag, såsom jag redan förklarat, icke att
framställa.

Herr Johannes Jonsson: Jag har icke kunnat biträda den
åsiqt, som gjort sig gällande i Lag-Utskottet i afseende på denna
paragraf, och jag har derföre mot densamma afgifvit min reserva-
tion, som återfinnes på 68 sidan i betänkandet, så lydande: "Om
man antager t. ex., att en jordegare har fått bidraga med hälften
eller mera i kostnaden för ett vattenafledningsföretag, och dennes
hemman sedermera säljes antingen på exekutiv eller vanlig konkurs-
auktion, så skulle derigenom kunna inträffa, att andra med en

*Ang. lag om
döning m. m.* mindre andel i företaget kändes skyldiga att få betala för den förstnämnde, och detta ehuru dennes jord måhända bereds större fördel af företaget än de sistnämndes. En sådan betalningsskyldighet bör alltid åtfölja den förbättrade jorden, hvarföre jag vågar föreslå antagande af denna paragraf, sådan den lyder i Nya Lagberedningens förslag, så lydande: "Har ej jordegare, efter ty i 76 § är sagdt, vunnit befrielse från skyldigheten att i företaget deltaga, häfte samma skyldighet vid jorden, ändå att den kommer i annans hand."

Jag ber att få anföra ett annat exempel. Om jag föreställer mig, att $\frac{9}{10}$ af den jord, som ingår i ett vattenafledningsföretag, eges af en person, och återstående $\frac{1}{10}$ af en eller flere andra, skulle ju äfven, om denna paragraf skulle tillämpas, kunna inträffa, att den eller de, som egde tiondedelen, finge betala den förfallna skuld, som på öfriga $\frac{9}{10}$ belöpte. Att ett sådant stadgande icke är rättvist, torde vara uppenbart; och jag har för den skull också ansett, att betalningsskyldigheten bör vidlåda jorden. Man kan visserligen invända, att derigenom skulle tillskapas en ny förmånsrätt, hvilket också blifvit i Högsta Domstolen anmärkt, men jag kan icke anse, att deri skulle ligga någon ny förmånsrätt; åtminstone skulle den icke komma att förringa inteckningshafvarnes rätt, ty den förbättring af jorden, som vunnits genom företaget, bör väl ersätta kostnaden därför.

Då jag sålunda anser det vara vådligt att bifalla Utskottets förslag till denna paragraf, hemställer jag vördsamt om bifall till paragrafen, sådan den blifvit af Lagberedningen föreslagen.

Herr Magnus Jonsson: Såsom synes af den vid betänkandet fogade reservationen å sid. 69, har icke heller jag kunnat instämma i det slut, hvartill Utskottet i denna paragraf kommit.

Enligt mitt förmenande skulle nemligen i följd af detta stadgande, sådant det blifvit af Kongl. Maj:t och Utskottet föreslaget, en alltför stor orättvisa kunna drabba åtskillige i företaget delaktige jordegare, och jag anser för min del billigheten fordra, att den egare, som genom företaget vinner en jordförbättring, också må vidkännas de kostnader, som åstadkommit denna förbättring. Man invänder visserligen, att den nye egaren icke skulle kunna känna till, huruvida den förre egaren fullgjort sina åligganden i afseende på företaget, eller icke; jag tror dock, att han bör kunna ganska lätt få reda derpå genom förfrågningar hos den direktion, som har bestyret med företaget om hand. Skulle den nye egaren af jorden icke bry sig härom, bör han ock, efter mitt förmenande, vidkännas de kostnader, som äro nedlagda för förbättrande af hans jord. Detta anser jag skulle vara vida rättvisare, än att de, som kanske ega en ganska liten lott i företaget, skulle anses skyldige att betala jordförbättringen för en större jordegare.

På dessa grunder yrkar jag afslag på Lag-Utskottets förslag i förevarande paragraf och bifall till det förslag, som af Nya Lagberedningen i 83 § framstälts.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Då här blifvit yrkadt, att den redaktion skulle gifvas åt nu föreliggande paragraf, som finnes i Nya Lagberedningens ursprungliga förslag, ber jag endast få upplysa derom, att mot denna redaktion gjordes anmärkningar inom Högsta Domstolen bland annat deruti, att genom densamma skulle tillskapas en ny tyst förmånsrätt, och sålunda obetalda bidrag, som ännu icke förfallit till betalning, gravera jorden, hvarom man icke kunde få kunskap genom gravationsbevis. På dessa Högsta Domstolens anmärkningar har Lagberedningen i afgifven promemoria afgifvit svar, hvori Lagberedningen säger, att af dess motiv tydligt framgår, att det af Lagberedningen föreslagna stadgande icke afser att tillskapa någon ny tyst förmånsrätt, men tillägger: "då emellertid den mening, Beredningen velat i 83 § uttrycka, onekligen ännu tydligare framgår, om samma paragraf omredigeras på det sätt, andre Högsta Domstolens ledamöter angifvit, har Beredningen åt denna paragraf gifvit den förändrade lydelse, som öfverensstämmer med den lydelse af denna paragraf, som Kongl. Maj:t föreslagit.

Då Lagberedningen sjelf förklarar, att den lydelse reservanterne velat gifva åt paragrafen skulle hafva den mening, som paragrafen nu har fått, tror jag, att, om någon ändring af densamma anses nödig, det vore lyckligare, om redaktionen blefve annorlunda än hvad af reservanterne föreslagits. För min del tror jag, att saken komme att regleras rigtigast på det sätt, paragrafen med den nuvarande lydelsen innehåller, eller att redan förfallna bidrag få sökas ut hos den, som vid förfallotiden egde jorden, men att den nya egaren ansvarar för allt, som förfaller till betalning, sedan han blifvit egare af jorden.

Herr C. A. Larsson: Den anmärkning, som i afseende på nu förevarande paragraf framstälts i Högsta Domstolen, eller att genom detta förslags antagande skulle tillskapas en ny förmånsrätt, håller icke streck, ty, om jag icke missminner mig, innehåller 1824 års förordning alldeles detsamma som Herr Magnus Jonsson i sin reservation omnämnt, att, sedan man hunnit utreda, huru stora kostnaderna vore för företaget, dessa kostnader fördelades på deltagarne, och det på hvar och en belöpande beloppet, åtminstone der statsmedel lemnats, inskrefs i jordeboken. Dessa afgifter hade således förmånsrätt framför till och med inteckningar, på samma sätt som kronoutskylder.

Derför tror jag det icke vore olämpligt att godkänna det förslag, som Herr Magnus Jonsson i sin reservation framlagt, ty derigenom vore man säker på, att den, som verkligen hade nytta af ett dylikt företag, också finge betala kostnaderna därför.

Herr Liss Olof Larsson: Afven jag vill för min del yrka afslag på Utskottets betänkande och bifall till det förslag, som af Herrar Johannes Jonson och Magnus Jonsson framstälts i deras vid betänkandet fogade reservationer; och jag gör detta på

Ang. lag om grund af de skäl, som af desse reservanter framstälts, hvarutöfver jag likväl ber att få tillägga ännu ett.

(Forts.)

Efter min tanke synes det, som om denna paragraf, sådan den af Utskottet formulerats, kommer att strida mot de af Riksdagen lemnade föreskrifter i fråga om utlemnande af statslån för befrämjande af odlingsföretag, och jag tror således att den form för paragrafen, som reservanterne föreslagit, och som tillika öfverensstämmer med Nya Lagberedningens förslag, är att föredraga framför den af Utskottet föreslagna, hvarför jag yrkar bifall till reservanternes förslag i denna punkt.

I detta anförande instämde Herr *J. E. Johansson*.

Herr Berg: Jag ber att få åberopa hvad som från statsrådsbänken blifvit yttradt. Med det förslag, som af Lagberedningen afgafs, afsågs alldeles icke att bilda någon ny förmånsrätt, emedan i så fall Lagberedningen icke skulle hafva underlåtit att, med ändring i den nu gällande förmånsrättsordningen, bestämma den plats inom denna, som förbindelser, uppkomna på grund af detta stadgande, borde intaga. Frågan i hvad mån en ny jordegare är skyldig att deltaga i förut beslutade torrlägningsföretag har varit mycket omtvistad; och jag kan icke erinra mig, att 1824 års förordning härutinnan innehåller något stadgande — hvad jag är säker på är, att ganska långvariga tvister i denna fråga vid domstolarne förevarit. Lagberedningen ansåg sig därför böra såsom grundsats uttala, att en efterföljande egare alltid vore skyldig att deltaga i redan beslutade torrlägningsföretag, men med det begagnade uttrycket, att skyldigheten i detta afseende skulle häfta vid jorden, var ingalunda meningen att denna skyldighet skulle likställas med intecknade nyttjanderätter eller servituter, och än mindre att åt utdebiterade bidrag till företaget bereda någon förmånsrätt i jorden. Följden deraf skulle nemligen blifva, att, om ett hemman såldes på exekutiv auktion, och köpeskillingen ej räckte till för äldre inteckningar, som funnos i hemmanet, den nye egaren skulle blifva fri från vidare deltagande i företaget; och då af de anmärkningar, som gjordes inom Högsta Domstolen, syntes framgå, att de begagnade ordalagen kunde i nämnda hänseende misstydas, ansåg Lagberedningen den åsyftade meningen bättre uttryckas på det sätt, som nu skett i Kongl. Maj:ts proposition. Jag tror därför, att det icke kan vara ändamålsenligt att återtaga det i Lagberedningens förslag använda uttryck, hvilket visat sig gifva anledning till en uttydning stridande mot hvad Lagberedningen sjelf afsett — utan att, i händelse någon ändring anses nödig, några andra mera bestämda ordalag böra väljas.

Men jag ber härvid att ännu en gång få uppreda, att, om än ifrågavarande afgifter gifvas förmånsrätt, desamma i allt fall, om fastigheten försäljes på exekutiv auktion, och köpeskillingen icke räcker till deras betalande, ej kunna utkrävas af den efterföljande egaren af hemmanet, men att, enligt det nu föreliggande förslaget,

den nye jordegaren är pliktig betala åtminstone hvad som belöper på den tid, han är innehafvare af fastigheten.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Herr Magnus Jonsson: Jag har begärt ordet andra gången med anledning af Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande.

Jag har visserligen icke äfvetat de anmärkningar, som i detta afseende gjorts af Högsta Domstolen; men med all respekt för de högtbetrodde och insigtsfulle män, som der hafva säte, vågar jag dock säga, att jag vid dessa anmärkningar icke fäster synnerlig vikt, i ty att det icke sällan händer, att Högsta Domstolen gör anmärkningar mot saker, som icke förtjena det. Jag kommer t. ex. i håg, huruledes för några år sedan, då Riksdagens båda Kamrar enhälligt fattat ett beslut om milstolparnes borttagande, och regeringen ansåg sig grundlagsenligt vara skyldig att deröfver höra Högsta Domstolens ledamöter, desse Högsta Domstolens ledamöter behagade afstyrka, hvad Riksdagens båda Kamrar beslutat i en så enkel fråga, som borttagande af milstolparne. Och på hvad skäl? Jo, emedan det skulle kunna hända, att man i framtiden möjligen komme att behöfva utmärka tiondedelar af milen! När man sett sådant, torde det ursäktas, att man icke kan fästa så stor tillit till hvad Högsta Domstolen yttrat. Riksdagen bör det väl äfven stå fritt att pröfva förekommande ärenden, och det bör väl icke vara dess ledamöter förhindradt att sjelfständigt fatta beslut. Derfor tager jag mig friheten att yrka bifall till den lydelse af 79 §, Nya Lagberedningen föreslagit.

Herr Torpadie: Då upplyst blifvit, att denna paragrafs historia är sådan, att mot dess lydelse, sådan den blifvit af Lagberedningen ursprungliga formulerad, invändningar framstälts inom Högsta Domstolen, och Lagberedningen med anledning deraf i en promemoria, som blifvit tryckt och till Kammarens ledamöter utdelad, förklarar, att den mening Lagberedningen velat i 83 §, hvilken motsvarar den nu föredragna paragrafen i Utskottets förslag, uttrycka, onekligen ännu tydligare framginge, om samma paragraf redigerades på det sätt, andre Högsta Domstolens ledamöter angifvit, samt Beredningen i följd deraf åt denna paragraf gifvit den förändrade lydelse, som finnes intagen i Kongl. Maj:ts proposition och nu återfinnes i Utskottets förslag, så synes det mig besynnerligt, att man nu kan vilja antaga den ursprungligen af Lagberedningen formulerade lydelse af paragrafen, hvars rätta mening Lagberedningen sjelf förklarar kunna bättre uttryckas genom de ordalag, som nu förekomma i Utskottets förslag.

Jag tror mig således hafva all anledning att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Gasslander: Jag skall bedja att något närmare få förklara mitt senaste anförande, enär jag af de yttranden, som sedan förekommit, finner, att detsamma icke blifvit riktigt förstådt.

För min del anser jag den nu föreslagna redaktionen vara vida bättre än den, som ursprungligen förekom i Lagberedningens

Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)

förslag, ty denna sistnämnda redaktion gaf verkligen anledning till tvekan, huruvida dermed afsäges att bilda en ny förmånsrätt eller icke. Ehuru jag sålunda för min del finner den nu föreslagna redaktionen vara mycket bättre än Lagberedningens ursprungliga, har denna redaktion dock det felet, att den åstadkommer en tvetydighet i fråga om skillnaden mellan vattenaflednings- och dikningsföretag. Vid vattenafledningsföretag hafva delegarne, som verkställt företaget, rätt att under hela det år, som förflyter, sedan företaget är fullbordadt, hålla sig till jorden, ty hvem som än blifver egare under arbetets utförande eller under året derefter är bunden vid kostnaderna därför ända till dess han afsäger sig detsamma, och sålunda har i detta fall de delegare, som verkställt företaget, verklig förmånsrätt i den förbättrade jorden. Då åter fråga är om dikningsföretag, der någon afsägelserätt icke eger rum, gestaltar sig saken på ett annat sätt. Det kan ju hända, att, medan dikningsföretaget är under utförande, man redan infordrar t. ex. hälften af den beräknade kostnaden. En delegare underlåter att betala den på honom belöpande andelen och säljer sin egendom, innan man exekutivt hunnit hos honom uttaga beloppet. Då är efter detta förslag den nye egaren fri från skyldigheten att deltaga i den redan förfallna kostnaden. Men då den nye egaren naturligtvis ej kan hafva ringaste nytta af företaget, utan att det fullbordas, torde det också vara billigt, att han får gälda kostnaden.

Inom Högsta Domstolen gjordes anmärkningar mot denna paragraf, ehuru dessa anmärkningar formulerades något olika; och det kan måhända dragas i betänkande, huruvida Domstolens ledamöter kommit att särskildt iakttaga skillnaden i detta hänseende mellan dikningsföretag och vattenafledningsföretag. Vid de senare har, såsom jag redan erinrat, delegaren denna rätt under ett helt år efter den tidpunkt, då företaget fullbordas, men vid dikningsföretag skulle enligt föreliggande lagförslag icke finnas en sådan rätt.

En ledamot af Högsta Domstolen, nemligen Justitierådet Olivecrona, har närmare formulerat sitt yttrande. Han säger, att han anser, att paragrafen för vinnande af mera tydlighet borde sålunda ändras "att det finge heta, att, om jordegare ej, efter ty i 79 § är sagdt, vunnit befrielse från skyldigheten att taga del i företaget, hvarom i förslaget handlas, jemväl ny egare af jorden skall vara pliktig att i företaget deltaga". Om en så beskaffad redaktion begagnades, blefve det tydligen uttryckt, att ny egare är skyldig att deltaga i kostnaden, till dess företaget vunnit sin fullbordan.

Emellertid kan jag ej instämma i det yrkande om återgång till den af Lagberedningen begagnade redaktion, som här blifvit framställt. Den af Lagberedningen föreslagna lydelsen af föreliggande paragraf synes mig nemligen i det hela vara sämre än denna, och någon särskild redaktion anser jag ej lämpligt att för min del föreslå.

Herr Åbergsson: Af hvad som under diskussionen i detta ämne blifvit upplyst, torde det vara till fullo ådagalagdt, att de, hvilka önska säkerhet i jorden för de kostnader, hvarom här är fråga, icke skulle vinna denna säkerhet, om lagen affattades i de af Lagberedningen begagnade ordalag. Emellertid vill jag för min del gerna instämma i den tanken, att det vore rättvist, att kostnader, sådana som de ifrågavarande, häftade vid jorden i den mening, att de borde utgå med förmånsrätt i händelse af jord-egarens konkurs. Men vill man komma till detta mål, synes mig sådant lämpligast kunna ske genom att föreslå en ändring uti 17 kap. Handelsbalken, och dervid göra ett tillägg om förmånsrätt för ifrågavarande medel. Då ju den kostnad, hvarom här är fråga, motsvarar förbättringen å jorden, och sålunda är en equivalent för sjelfva tillökningen i jordens värde, förefaller det mig särdeles lämpligt att äfven förmånsrätt medgäfvos för nämnda kostnad, i likhet med hvad som är stadgadt om jorden vidhäftande grundräntor och all annan afgäld af fast egendom. Då man, som sagdt, medelst en ändring af 17 kap. Handelsbalken torde kunna vinna målet, bör detta kunna blifva föremål för en blifvande lagstiftningsåtgärd.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Då emellertid det stadgande, hvarom nu är fråga, och som reglerar den nye egarens rättsförhållanden, synes mig vara behöfligt, tager jag mig friheten hemställa om bifall till ifrågavarande paragraf.

Herr Thomasson: Jag vill för min del instämma med den siste ärade talaren och yrkar sålunda bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Reservanterne och de, som instämt med dem, hafva, så vidt jag kan förstå, förestält sig, att man genom en återgång till det af Lagberedningen ursprungligen framlagda förslaget skulle vinna en panträtt eller förmånsrätt i jorden. Emellertid har ju nu blifvit tydligen ådagalagdt, att denna reservanternes föreställning beror på ett misstag, och att Lagberedningen icke har velat uttrycka något annat än hvad som sedan, fastän på ett bättre sätt formuleradt, blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget. Under sådana förhållanden kan jag icke föreställa mig, att Kammaren, för att få en sämre redaktion af förslaget, skulle vilja antaga reservanternes förslag, som ju eljest innefattar alldeles detsamma.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets förslag som ock på yrkandet att den lydelse för ifrågavarande paragraf, som af reservanterne förordats, måtte varda godkänd; och förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd samt företogs enligt en nu uppsatt så lydande omröstningsproposition:

“Den, som godkänner 79 § i det förslag till lag om dikning

Ang. lag om och annan afledning af vatten, som Lag-Utskottet i utlåtandet
däkning m. m. N:o 27 framstält, röstar
(Forts.)

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å omförmälda, af Utskottet föreslagna lagparagraf, beslutat följande lydelse af ifråga-
varande paragraf: "Har ej jordegare, efter ty i 76 § är sagdt, vunnit befrielse från skyldigheten att i företaget deltaga, häfte samma skyldighet vid jorden, ändå att den kommer i annans hand."

Omröstningen utföll med 115 ja mot 41 nej; varande alltså Utskottets förslag godkänt.

§ 80.

Godkändes.

§ 81 var af följande lydelse:

"Dike, som, då denna lag träder i kraft, finnes upptaget, skall af den, hvilken dittills varit dertill pliktig, fortfarande hållas, intill dess fråga om upptagande af nytt eller förändring af gammalt dike blifvit väckt och med tillämpning af de i denna lag gifna föreskrifter dikningsskyldigheten blifvit annorledes bestämd. Försummas underhåll af äldre dike, vare lag som i 80 § sägs.

Är någon på grund af bestämmelse vid laga skifte eller eljest enligt gällande aftal förbunden att å annan dike hålla, och yppas i sammanhang med väckt fråga om förändrad dikesläggning tvist om och i hvad mån den, som det äldre diket hållit, bör vidkännas underhållet af det nya eller förändrade diket; deraf må ej dikningsskyldighetens bestämmande jemlikt de i denna lag stadgade grunder uppehållas, utan ankomme tvisten på särskild pröfning.

De om dike nu gifna stadganden skola ock gälla om vattenafledning".

Beträffande denna paragraf yttrade

Herr Bäckström: Oaktadt det torde vara fåfängt att söka få ändring, skall jag dock icke underlåta att uttala min mening angående denna punkt; ty, utom det att jag icke vet, hvarför icke de diken, som uti denna paragraf omtalas eller de, som före denna lags tillämpning finnas upptagna, skulle få höra till de äldre diken, som omtalas uti 8 §, och samma bestämmelse få gälla, som denna paragraf innehåller i afseende å till dessa diken ledande vatten, utvidgning, fördjupning eller förändring, helst 81 § 2 mom. särskildt bestämmer, huru förfaras skall med diken, som på grund

af laga skiften eller annorledes, enligt gällande aftal man förbundits att åt annan hålla, så finnes ett annat förhållande, som ingen ännu synes hafva påtänkt, nemligen dikningar och vattenafledning, som med bidrag af statsmedel tillkommit.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Uti många af dessa, åtminstone i Norrbotten, är underhållsskyldigheten, sådan som den nu utgöres, i högsta grad obillig och orättvis, men hvilken orättvisa icke med 81 § afhjelpas utan blir upphöjd till lag. Ty som man vet, har hufvudändamålet med dessa dikningar och vattenafledningar varit att mildra frostländigheten samt att torrlägga jord för högre kultur. Men då i större byalag det varit omöjligt att få alla jordegare att gå med i företaget, emedan ingen lag finnes, som kan ålägga en minoritet att följa en majoritet i byalag uti sådant företag, så hafva de, som insett nyttan och nödvändigheten af att, så vidt möjligt, söka aflägsna den icke ovanliga men föga kärkomna gästen, frosten, måst sluta sig till ett sorts bolag och verkstält företaget. Men för en sådan planmessig torrläggning af byns sankta trakter har omöjligen kunnat undvikas, att dikningen genomgått äfven deras egor, hvilka envist nekat att ingå i företaget, och hvarigenom inträffat, att efter företagens fullbordande de jordegare i byn, som icke uti företaget utlagt ett enda öre eller kunnat förmas att i underhållet delta, likväl icke allenast haft den allmänna nytta, som dikning åstadkommit, nemligen mindre frostländighet, utan ock fått sina jordegor torrlagda, så att de kunnat derå verkställa en vinstgivande odling, ofta mer än de, som företaget påkostat, nemligen det som öfver statsbidraget erfordrats.

Ett exempel på, att så kan förhålla sig, vill jag omtala, nemligen, att uti en by, som räknar omkring 60 jordegare, uppstod för ett tiotal år sedan fråga om utdikande af byns sumptrakter, som i rikt mått befordrat frost. Flera byastämmor höllos, men någon öfverenskommelse kunde ej träffas. Ungefär en $\frac{1}{3}$ sade nej, hvadan de, som insågo nyttan och nödvändigheten af företaget, sammanslöto sig till dess utförande, hvartill de fingo statshjelp, hvilken naturligtvis förband dem till framtida underhåll. Om det nu å ena sidan kan tolkas vara en juridisk rättvisa att fullgöra hvad man förbundit sig till, så kan å andra sidan uppstå fråga, om det är rättvist, att den, som skördar nyttan af ett för ett helt bysamhälle nyttigt företag, till hvilket han intet bidragit, äfven skall för framtiden vara fri från underhåll, oakadt det kan visas, att han drager till och med större nytta af företaget, än någon af dem, som det samma utfört. Men till sådant resultat kommer man, enligt mitt förmenande, med tillämpning af denna 81 §. Ty deri heter att *diken*, som finnas upptagna förr än denna lag träder i kraft, skola af den, hvilken dittills varit dertill pliktig, hållas, intill dess fråga om upptagandet af nytt eller förändring af gammalt dike blifvit väckt och afgjord. Men hvem skall hafva intresse af att väcka sådan fråga uti omnämnda fall? Icke lärer väl någon, som fått sin jord afdikad, utan att dertill behöft påkosta ett öre, och dertill enligt

Ang. lag om 80 § kan tvinga andra att desamma underhålla, vara så enfaldig, dikning m. m. att han begär nytt eller förändring af gammalt dike? Icke heller (Forts.) är det tänkbart, att de underhållsskyldige gerna kunna väcka denna fråga, då den redan befintliga dikningen svårigen kan ändras eller läggas på annat ställe än den en gång på vetenskapliga grunder planmessigt blifvit lagd, helst sådana dikningsföretag, som kostat 10,000-tals kronor, ej torde kunna omgöras endast för att få några egoister att dela kostnaden, och staten sannolikt ej ytterligare ville tillsläppa medel.

Då nu med nya lagens införande varder upphäfd 2 § uti 6 kap. Byggningsabalken, hvilket ålägger hvarje jordegare i by "att hålla aflopps- och floddiken efter deras egor", så kan jag icke finna, att de skulle våldföras i sin rätt, om de genom en ny lag ålades samma skyldighet för diken, som gå genom deras egor, ehuru de icke bidragit något till dikningen, som af andra med statsbidrag är utförd, helst, ehuru denna dikning väl skett genom personer, som såsom pant för erhållna statsmedel förbundit sig till underhåll, denna förbindelse likväl, efter mitt förmenande, icke kan utgöra någon juridisk förbindelse att för framtiden hålla diken för sina medgrannars jord, och således dike kan hänföras till det af tal 81 § 2 mom. omtalar.

På grund af hvad jag nu anfört, anser jag både billigt och rättvist, att uti nya lagen införas ett stadgande, som ålägger jordegaren i by, hvar och en i den mån han af en sådan dikning nytta hafver, densamma vidmakthålla, utan afseende om han uti med statsmedel understött dikningsföretag deltagit eller ej.

Dermed torde då ock vara sörjdt för, att sådana afloppsgraffvar för framtiden blefve vederbörligen underhållna, hvilket nu på grund af kontrakt med staten kan, minst sagdt, vara tvifvelaktigt; hvadan jag anser, att 81 § 1 mom. i Utskottets förslag borde hafva ungefär följande lydelse:

"Dike, som, då denna lag träder i kraft, finnes nyptaget, skall af den, hvilken dittills varit dertill pliktig, fortfarande hållas, intill dess det af annan ledes vatten, hwarefter med underhåll, utvidgning, fördjupning, eller annan förändring förfäres, som uti 8 § skils; dock att, der i by dikningar skett med bidrag af statsmedel, skall hädanefter underhållsskyldigheten af dessa diken åligga alla, som i byn ega eller bruka jord, allt i den mån hvar och en af dikningen nytta hafver.

Försummas underhåll af dike, efter hvad ofvan sägs, vare lag som i 80 § sagdt är."

Det är väl icke någon möjlighet att få bifall till remiss på detta mitt förslag, men jag får dock anhålla, att Kammaren ville återremitera denna paragraf till Lag-Utskottet. Jag anser tiden dermed icke förspillas, då ju i allt fall Första Kammaren återremiterat några andra paragrafer i förslaget. Lag-Utskottet skulle måhända kunna föreslå en formulering på de grunder jag, enligt hvad jag ofvan upp gifvit, anser rätt och billigt. Här är egentligen fråga om underhållsskyldigheten af diken, som tillkommit före denna lag; och jag skulle anse mycket vara vunnet, om paragrafen helt och hål-

let kunde utgå, endast med en erinran om, att med underhåll af gamla diken gäller tills vidare hvad som förr är stadgadt. Jag tror att i detta fall det är nödvändigt att erhålla något stadgande angående de diken, som tillkommit genom statsbidrag. Jag vet icke, om underhållsskyldigheten härvidlag är personlig eller fästad vid den jord, som fått statsbidraget. Åtminstone å somliga orter tror jag det vara så stäldt, att denna skyldighet är personlig; och i så fall synes detta ej vara mycket att lita på.

*Ang. lag om
dikning m. m.
(Forts.)*

Jag skall icke längre upptaga tiden utan anhåller, att Kamraren ville återremittera denna paragraf till Lag-Utskottet.

Herr Berg: Jag vet icke, om jag rätt fattade den föregående talaren; men, om jag gjorde det, skulle hans mening vara, att några speciella förhållanden egde rum i Norrland, beroende derpå, att, då statsanslag för upptagande af diken lemnats, detta anslag mottagits af vissa jordegare, som öfvertagit hela dikningsskyldigheten, hvaremot de öfrige derifrån voro helt och hållet befriade, samt att talaren ansåg, att, då en ny dikningslag trädde i gällande kraft, äfven de, som icke erhållit del af statsanslaget, borde vara pligtige att deltaga i dikningsföretaget på de grunder författningen föreskrifver.

Det stadgande, hvarom nu är fråga, innehåller, att de nu bestående förhållandena och föreskrifterna skola fortfarande i fråga om nu befintliga diken tillämpas, intill dess förändringar i desamma blifva nödiga och med tillämpning af den nya lagen dikningsskyldigheten annorledes bestämmes. Andamålet och afsigten med detta stadgande är, att icke alla diken i hela riket på en gång skulle omregleras.

Om diken i Norrland blifvit med statsanslag upptagna, och man dervid iakttagit i 1824 och 1841 års författningar gifna föreskrifter, så föreställer jag mig, att frågan redan bör vara reglerad, sålunda att de, som icke varit med om företaget, äro befriade från dikningsskyldigheten för framtiden, antingen till följd deraf att de afstått jord, eller ock på grund af något vilkor vid det lemnade statsanslaget. Är deremot förhållandet icke sådant, utan de enligt nu gällande lag äro pligtige att deltaga i underhållskostnaden för diket, göres deruti icke genom den nya lagen någon ändring. Den säger endast, att förut upptaget dike skall fortfarande hållas, intill dess fråga om upptagande af nytt eller förändring af gammalt dike blifvit väckt och, med tillämpning af de i denna lag gifna föreskrifter, dikningsskyldigheten blifvit annorledes bestämd.

Att vid upptagande af diken med statsanslag i Norrland några jordegare emottagit medlen och verkställt arbetet, men de öfrige helt och hållet undandragit sig deltagande i dikningsföretaget, är ett förhållande, som jag måste bekänna, att jag förut icke haft kännedom om. Någon särskild föreskrift för detta undantagsfall torde dock svårligen kunna i förslaget intagas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef paragrafen af Kammaren godkänd.

Kapitlets öfverskrift afvensom lagförslagets slutmening och öfverskrift.

Godkändes.

Slutligen föredrogs

Inledningen till Utskottets hemställan;

och förklarades denna vara besvarad genom Kammarens i anledning af föreliggande utlåtande redan fattade beslut.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring af 72 § Regeringsformen och 71 § Riksdagsordningen.

§ 5.

Till behandling förekom Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 6, i anledning af väckt motion om öppen omröstning inom Riksdagens Kamrar och Utskott.

Utskottet hade hemställt,

(Om öppen omröstning i Riksdagens Kamrar och Utskott.) att berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *Jöns Persson* (motionen N:o 128), måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Mot denna hemställan voro reservationer inom Utskottet anmälda af Herrar *S. Johnson* och *L. Jönsson*.

Herr *Borg* anförde: Oaktadt Konstitutions-Utskottet lemnat förevarande fråga utan afseende, tager jag mig friheten att i anledning af frågans stora vikt uttala några ord, tillika bedjande Kammaren om ursäkt, därför att jag vid en så sen timme på midnatten kommer att uppehålla herrarne ännu en stund. Jag skall dock yttra mig så kort som möjligt.

Jag vill först och främst fästa mig vid ett par punkter i Utskottets betänkande. Utskottet säger bland annat: "Utskottet vill blott, då motionären särskildt såsom stöd för sitt förslag åberopat förhållandet inom utländska nationalrepresentationer, anmärka, att detta argument först då kan tillerkännas någon egentlig vikt, om det ådagalägges, ej mindre att den främmande plägseden med fördel låter tillämpa sig på våra förhållanden, utan

ock att densamma i sig innefattar bestämda företräden framför en hos oss sedan århundraden tillbaka väl bepröfvad.“

*Om öppen
omröstning i
Riksdagens
Kamrar och
Utskott.
(Forts.)*

Det synes mig, som att just den tanken, att vi så många århundraden använt den slutna omröstningen, hade bort föranleda Utskottet att undersöka, huruvida den borde bibehållas ännu längre. Det är nemligen temligen ovanligt i civiliserade stater, att en sedvänja eller en lag bibehåller sig oförändrad i flera hundra år. Den enda stat, jag känner, som i hundratals år bibehållit sina gamla lagar, är Kina; och jag förmodar icke, att Konstitutions-Utskottet precis vill taga Kina till mönsterbild i fråga om statssaker. Jag tror därför, att det skulle hafva väl anstått Utskottet att något närmare utreda denna fråga, och detta så mycket hellre, som nästan alla civiliserade europeiska folk antagit den öppna omröstningen. Så är förhållandet med Danmark, Norge, Tyskland, Frankrike, England, ja till och med Spanien.

Det nämnes vidare bland Utskottets motiv för afslag, att införandet af den öppna omröstningen skulle medföra rätt betydande praktiska svårigheter. För min del får jag dock säga, att jag icke rätt kunnat utröna, hvori dessa praktiska svårigheter egentligen skulle bestå. Man brukar nemligen i Danmark afgöra riksdagens frågor genom sittande eller uppstigning, och att på detta sätt komma till ett resultat, synes vara ganska lätt. Endast för den händelse, att resultatet synes tvifvelaktigt, begäres derstädes namnupprop, och detta försiggår ganska hastigt.

Det nämndes vidare att, i saknad af något särskildt publicistiskt organ, skulle det angifna syftet med den öppna rösträtten svårigen kunna vinnas. För mig har det varit svårt att förstå, hvad Utskottet härmed menat, då resultatet af den öppna omröstningen ju alltid skulle blifva känt genom protokollet, och det aldrig varit någons mening att på detta sätt för ögonblicket inverka på opinionen. Om omröstningen sker genom namnupprop, så kan man ju i protokollet få reda på, huru en hvar i en fråga röstat. Dessa äro de anmärkningar, hvartill jag ansett Utskottets motivering gifva anledning.

Hvad beträffar sjelfva saken, så synes mig, som borde den omständigheten, att denna fråga efter vårt nya representations-skicks införande redan hunnit få sin egen historia, bort i och för sig för Utskottet innebära en anledning att egna frågan en närmare utredning. Det är nemligen väl bekant, att denna fråga redan vid 1867 års riksdag kom på tal, och sedermera hafva såväl vid 1873 som 1875 årens riksdagar förslag i ämnet blifvit väckta, och vid alla dessa tillfällen hafva motionärerne kring sig lyckats samla en ganska betydande minoritet inom denna Kammare. Så utgjorde minoriteten år 1867 52 mot 65, år 1873 55 mot 107 och år 1875 42 mot 65. Vidare tillåter jag mig erinra, att flere af Kammarens mest framstående män vid olika tillfällen uttalat sig för införandet af öppen omröstning, och desse män hafva i öfrigt tillhört de mest skilda partier. För att nu icke tala om de många, som ännu äro ledamöter af Kammaren, ber jag att bland dem, som icke mera finnas här, få erinra om sådana namn som L. J.

*Om öppen
omröstning i
Riksdagens
Kamrar och
Utskott.
(Forts.)*

Hierta, August Blanche, A. W. Björck, Sven Nilsson i Österslöt, Magnus Huss, H. L. Rydin m. fl. Redan af dessa skäl synes mig, som sagdt, saken hafva varit förtjent af något mera uppmärksamhet, än som nu från Utskottets sida kommit den till del. Dessutom ber jag att få tillägga, att, ehuru jag för min del visserligen icke tror, att den öppna omröstningen skall gifva ett absolut godt resultat, jag dock är lifligt öfvertygad derom, att derur skall framgå ett något vida bättre, än ur den slutna omröstningen, och detta till fördel för så väl de ärenden, som här pröfvas, som äfven för representanterne sjelfva. Det synes mig nemligen, som vore det en nations både rätt och pligt att förskaffa sig kännedom om sina lagstiftares åsikter i de frågor, som vid riksdagen förekomma, och detta icke blott i klump, hvilket vinnes genom de beslut, som af Riksdagen eller hvardera Kamraren fattas, utan äfven hvarje enskild representants tanke. Den lagstiftningsmakt, som är lagd i representationens händer, är nemligen af den vikt, att det väl kan vara skäl att taga reda på, huru denna makt af den enskilde representanten utöfvas. Nu är emellertid förhållandet sådant, att äfven om en person under en ganska lång tid utöfvat riksdagsmannakallet, så är det dock knappast möjligt för hans kommittenter att inhemta, hvilka åsikter han i verkligheten hyser. Han kan visserligen hafva yttrat sig i tiotals, kanske hundratals frågor, och de kunna sålunda möjligen veta, hvad han har sagt, men huru han *röstat* kunna de ändock icke veta, icke ens om han reserverat sig, ty det finnes icke något protokoll, som utvisar, att han verkliga röstat i samma syfte, som han yttrat sig. Kommittenterne få sålunda, så till sägandes, leka blindbock med sin representant, och det synes mig vara hvarken nyttigt eller representationen värdigt. För den enskilde riksdagsmannen måste det ju äfven vara rent af olidligt att i detta afseende vara blottställd för hvilka som helst misstankar. Hvem som vill kan ju nu mot honom framkasta den insinuationen, att han visserligen talat ett, men hvem vet om han icke röstat för ett annat. Sålunda, äfven ur synpunkten att bereda skydd för den enskilde representanten, anser jag den öppna omröstningen vara att föredraga. Jag vill nu icke vidare upptaga Kamrarens tid, men ber endast att till slut få citera ett yttrande af Kamrarens ledamot, Herr Adlersparre, hvilket yttrande utgör i det närmaste en koncentration af de åsikter, jag i denna fråga hyser. Herr Adlersparre yttrade vid 1867 års riksdag följande: "Enligt min tanke är den slutna voteringen under alla förhållanden förkastlig, förödmjukande och förhatlig. Det kan ej vara annat än en fullt riktig uppfattning, att, när Riksdagens ledamöter utöfva representationsrätt icke på grund af en egen sjelfskrifven rättighet utan till följd af medborgares val, böra väl representanterne så till vida vara underkastade valmännens kontroll, att det lägges i öppen dag huru de votera. Genom den slutna voteringen eger individen en rättighet, som minst sagdt är ohelsosam.

Man har här anfört många skäl för den slutna voteringen. Jag vill till besvarande upptaga några. Bland de förnämsta skulle

väl det vara, att representanten bör hafva full frihet att handla efter samvete och icke vara underkastad något opinionstvång; Detta är sant; men det finnes många faror för friheten, inre faror, som äro större än de yttre, och både teori och erfarenhet hafva lärt oss, att onda makter företrädesvis begagna mörkret för att fresta och vilseleda samvetet. I öppen dag deremot framgår alltid sanningen och rättvisan med de säkraste stegen och minst blottställd för faran att komma på afvägar. Man har anmärkt, att den öppna voteringen ej kunnat i andra länder, såsom i Spanien och Amerika, förhindra tumult, intriger m. m. I anledning häraf vill jag erinra, hurusom man i det gamla Athen just genom skyddet af slutna votering landstörvisade Greklands ypperste och bäste män, och jag ber att få påminna om vår olyckliga så kallade frihetstid, hur det då tillgick med den slutna voteringen. Jag tror för öfrigt, att hvad man genom den slutna voteringen egentligen åsyftar icke kan nu mera vinnas. Jag vill icke föreställa mig, att en riksdagsman är så svag och karakterslös, att, om någon frågar, huru han röstat i en fråga, han då vägrar att gifva sådant till känna. Jag tror, att han med glädje och stolthet och utan tvekan ger sin öfvertygelse till känna. Men om man antager motsatsen, om man tror att i Riksdagen finnas svage, fäle män, som vilja säga ett och votera ett annat, då är den slutna voteringen ett tillståndsbref att segla under falsk flagga, då är den demoraliserande, och motivet för densamma så förödmjukande och i strid mot det anseende, hvar och en af oss eger att fordra, att detta ensamt bör vara oss nog skäl att förkasta densamma.“

År 1873 yttrade samme representant bland annat: “Man har yttrat att genom den öppna voteringen representanten skulle utsättas för ett skadligt tryck vare sig uppifrån eller nedifrån, så att han af fruktan icke skulle våga uttala sin verkliga öfvertygelse. Ja, en sådan fruktan kan blifva följden af den öppna voteringen, men denna fruktan är af en underordnad och sämre beskaffenhet. Den öppna voteringen medför en annan fruktan, som jag vill kalla för ädlare och bättre, nemligen att ingen representant skall våga framstå som partigångare och votera för ett enskildt intresse, som strider mot det allmänna bästa. Det är lättare att under den slutna voteringen drifva ett sådant spel, än i fall man måste rösta öppet. Den öppna voteringen skyddar derjemte äfven mot andra onda makter, om jag så får uttrycka mig, ty genom densamma fritages man från en mängd insinuationer att hafva röstat på det eller det viset i någon vigtig fråga.“ Då saken emellertid för ögonblicket icke har någon praktisk betydelse, skall jag icke framställa något yrkande.

Herr Danielsson: Eftersom den siste talaren icke gjorde något yrkande, tror jag, att jag kan fatta mig helt kort.

Inom Utskottet var jag en ibland dem, som bidrogo till det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag ansåg nemligen, att, hvad betydelse motionärens motivering för sitt förslag än kunde tillmätas, detta dock innehölle en väsentlig brist, i ty att det icke

*Om öppen
omröstning i
Riksdagens
Kamrar och
Utskott.
(Forts.)*

Om öppen
omröstning i
Riksdagens
Kamrar och
Utskott.
(Forts.)

afsåg reformens genomförande från början, i hvilket fall motionären äfven bort föreslå en ändring af 25 § Riksdagsordningen, hvilken bestämmer, att riksdagsmannaval skall förrättas med slutna sedlar. Skall omröstningen dervid fortfarande få vara slutna, då torde med motionärens förslag icke mycket vara att vinna. För öfrigt finner jag icke, att den öppna omröstningen skulle vara så särdeles fördelaktig. Ty ingen riksdagsman lär väl vara så svag, att han icke, om det honom lyster, vågar till protokollet öppet uttala sina åsikter. Ej heller tror jag att det föreslagna omröstningssättet skulle förenkla, utan möjligen föröka Riksdagens arbete.

Den ärade talaren nämnde, att vår lag vore så gammal och, att den derföre borde förändras. För min del tror jag att, om vi hafva något gammalt, som i långliga tider visat sig vara gagneligt, vi böra söka bibehålla det; och hvad beträffar den ärade talarens yttrande om Kina i detta hänseende, så torde vi ändock hafva gått så långt framåt, att en jemförelse med förhållandena i detta land icke är på sin plats.

Jag skulle kunna hafva åtskilligt mera att tillägga i denna fråga, men vill för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Friherre Nordenfalk: I likhet med den siste talaren har jag inom Utskottet bidragit till det slut, hvartill detsamma kommit. och detta hufvudsakligen af det skäl, att frågan om sättet, huru Riksdagen skall votera, synes mig icke kunna ensamt ur principiel synpunkt afgöras, utan helt enkelt vara, såsom en talare vid ett tillfälle yttrade, en smakfråga. Och den historik öfver frågans förra behandling af Riksdagen, som här föreligger, visar tydligen att begge Kamrarna funnit det hittills begagnade sättet att votera vara det ändamålsenligaste.

Inom Utskottet uttalade jag emellertid den åsigt, att, om någon större sannolikhet finnes för, att Riksdagen härutinnan kommit på andra tankar, det hade varit skäl att ingå i en närmare pröfning af frågan och tillse, huruvida det verkliga finnes skäl att utan inskränkning bibehålla det absolut slutna omröstningssättet. Jag gjorde detta, emedan jag icke kunde för mig neka, att de författare, som behandlat detta ämne, hvaribland jag särskildt nämner Stuart Mill, framlagt mycket tänkvärda skäl för det modifierade öppna omröstningssättet. Synnerligen i större riksförsamlingar synes det väl vara olämpligt att städe använda det öppna omröstningssättet, och, i olikhet med hvad den förste talaren nämnde, har jag af de arbetsordningar, som finnas utfärdade för Europas lagstiftande församlingar, funnit, att detta omröstningssätt, så vidt jag kan erinra mig, ej någonstades är det ensamt begagnade. Deremot vill jag gifva honom rätt i afseende på det faktum, vid hvilket äfven jag lägger *särskild* vikt, att med undantag af i Finland, som i detta hänseende torde hafva bildat sig efter Sverige, uti Europas öfriga riksförsamlingar den öppna omröstningen *alltid* finnes under någon form, oftast så, att, då ett

visst antal ledamöter det begärt, *namnupprop* skall vid omröstning ega rum. Men då den förste talaren bland skälen för bifall till motionen nämnde, att den öppna omröstningen ej blott ledde till tidsbesparing utan äfven att valmännen derigenom finge se, huru deras ombud röstade, och dervid såsom exempel framdrog, huru i detta hänseende tillgår i Danmark, så får jag erinra, att såväl der som i en del andra länder den vanliga omröstningen sker genom uppstigande och qvarsittande, men *utan att namnen föras till protokollet.*

*Om öppen
omröstning i
Riksdagens
Kamrar och
Utskott.
(Forts.)*

Med hvad jag nu sagt har jag velat upprepa, hvad jag inom Utskottet uttalade, att goda skäl tala för, att väl icke den absoluta men den modifierade öppna omröstningen kommer att såväl hos oss, som i andra länder så småningom göra sig gällande.

Jag har emellertid biträdt Utskottets förslag, emedan jag ansåg, att, då Riksdagen nyligen flera gånger gifvit tydligt till känna, att den finner den nu brukliga omröstningsformen vara den för närvarande mest ändamålsenliga, hvarje reform härvid lag saknade den i 38 § riksdagsordningen angifna förutsättning att för närvarande vara hos oss möjlig att verkställa.

Herr Per Nilsson i Espö: Vid alla de tillfällen, då denna fråga förut varit föremål för Kammarens öfverläggning, har jag städse uttalat mig till förmån för den öppna omröstningen; och jag får bekänna, att jag derutinnan fortfarande hyser samma åsigt som tillföre. Dermed vill jag dock icke hafva sagt, att jag vill underskrifva allt hvad den förste talaren anförde såsom skäl för bifall till motionen, utan är det på hufvudsakligen andra grunder, jag bygger min åsigt om företrädet af den öppna omröstningen. Då jag emellertid nu så många gånger sett, huru jag och de med mig lika tänkande stannat i minoriteten — och en ganska liten minoritet — vid frågans afgörande, har detta för mig utgjort ett skäl att nu icke reservera mig mot det slut, hvar till Utskottet äfven denna gång kommit, när jag på förhand visste, att frågan icke heller nu hade någon utsigt att vinna framgång. Jag vill visserligen icke ikläda mig någon garanti för rättigheten af den motivering, hvar på Utskottet byggt sitt afstyrkande af motionen, men då man icke har någon utsigt att för sin åsigt vinna framgång, har jag, som sagdt, icke ansett det löna mödan att anmäla min reservation. Redan förut har det talats så mycket och så väl i denna fråga, så för som mot, att jag nu icke vidare vill upptaga Kammarens tid med att upprepa detta, utan hänvisar dem, som äro intresserade för frågans lösning, till 1867 och 1868 årens riksdagsprotokoll, då frågan var föremål för en uttömmande diskussion och derunder anfördes alla de skäl, som kunna tala för eller emot öppen omröstning. För närvarande anser jag mig icke heller böra göra något yrkande, utan låter vid Utskottets afstyrkande hemställan bero.

Herr Sam. Johnson: Jag skulle kunna inskränka mig till att helt kort instämma i den siste talarens yttrande, ty äfven jag

*Om öppen
omröstning i
Riksdagens
Kamrar och
Utskott.
(Forts.)*

har alltid, då denna fråga varit på tal icke blott inom Kammaren utan äfven i Utskottet, yttrat mig för införande af öppen omröstning, och anser äfven fortfarande, att detta skulle vara mycket välbetänkt. Då emellertid, såsom redan förut blifvit erinradt, så många gånger förut heta strider om denna fråga inom Riksdagen utkämpats, men frågan dock alltid fallit, skall icke heller jag nu framställa något påstående om bifall till motionen.

Hvad som emellertid nu egentligen föranledt mig att begära ordet var ett yttrande af min värde vän, representanten från Öland. Han yttrade nemligen, att det hufvudsakliga skälet, hvarför Utskottet nu afstyrkt motionen, skulle vara, att såväl de motiv, som motionären för sitt förslag anfört som äfven sjelfva förslaget skulle vara framställt i en mindre lämplig form. Så till vida vill jag ge Herr Danielsson rätt, att den form motionären valt för sin framställning icke är den lämpligaste, men deremot anser jag icke, att denna omständighet i och för sig bort utgöra något skäl för Utskottet att afstyrka motionen. Ty så stor motionsrätt få väl Riksdagens Utskott, och särskildt Konstitutions-Utskottet, anses hafva, att de kunna afhjelpa de formella brister, som kunna vidlåda en framställning af en enskild motionär, om eljest sjelfva saken ansetts förtjent af beaktande. Som jag redan nämnt, vill jag emellertid nu icke framställa något yrkande.

Herr Engman: Äfven jag har såsom ledamot af Utskottet biträdt det slut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit.

Hvad först angår motionärens yrkande om införande af öppen omröstning i Riksdagens Utskott, så tillåter jag mig erinra derom, att man redan nu är oförhindrad att inom Utskott begagna denna omröstning. I 48 § Riksdagsordningen föreskrifves nemligen, att "då inom Utskott omröstning med slutna sedlar anställes, bör en sedel alltid uttagas och förseglas" etc. Här af framgår tydligen, att grundlagen äfven förutsätter möjligheten af öppen omröstning; och efter hvad jag har mig bekant, så har i Stats-Utskottet sedan flera år tillbaka öppen omröstning varit införd. Något nytt stadgande i det afseendet synes därför icke vara behöfligt.

Beträffande åter motionen, i hvad den afser införande af öppen omröstning inom Kamrarna, så är jag för min enskilda del aldrig rädd för att tillkännagifva, huru jag i hvarje fråga röstar; det har jag aldrig varit och skall heller aldrig blifva det, så länge jag kommer att deltaga i riksdagsarbetet. Jag beder herrarna vara derom öfvertygade, och jag hemställer till motionären och de med honom liktänkande för öfrigt, huru det skulle taga sig ut, om vid hvarje omröstning det skulle företagas upprop och antecknas, huru hvar och en af Kamrarnes ledamöter till ett antal af mer än 330 röstade; då skulle ju en votering draga bortåt 2 timmars tid i hvardera Kammaren, och riksdagen derigenom icke så litet förlängas. Jag anser det därför vara bäst att öfverlemna åt en och hvar att rösta så som han finner för godt och med sin öfvertygelse förenligt, synnerligast med den sammansättning Kamrarna ännu hafva. För min del kan jag därför icke komma

till något annat resultat, än att Utskottets förslag bör bifallas, hvarom jag vördsamt hemställer.

*Om öppen
omröstning i
Riksdagens
Kamrar och
Utskott.
(Forts.)*

Herr Jöns Persson: Jag skall icke göra något yrkande om bifall till min motion. Jag vill blott i anledning deraf, att en talare sade, att han icke kunde begripa, att förslaget skulle medföra någon nytta, nämna, att jag icke heller väntat, att nyttan af den föreslagna åtgärden skulle förr än efter någon tids förlopp blifva märkbar.

Det kan väl dessutom icke bestridas, att det icke är folkets rätt att få veta, hvilka åsigter dess ombud haft, och det kan det ju icke få utan öppen omröstning. Icke heller tror jag, att, såsom den siste talaren påstod, den öppna voteringen skulle utöfva tvång på Riksdagens ledamöter, så att de icke följde sin egen öfvertygelse; åtminstone har jag med förslaget afsett, att en hvar skulle få tillfälle att vid en frågas afgörande följa sin egen och ingen annans öfvertygelse.

Angående sättet för den öppna voteringens verkställande har jag öfverlemnadt till Konstitutions-Utskottet, såsom mera kunnigt än jag, att framställa förslag. Jag skall icke upptaga Kammarrens tid längre och vill icke heller göra något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammarren Utskottets hemställan.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarrens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

